

5. заседание

Вторникъ, 28 юний 1927 година

(Открито отъ председателя А. Ц. Цанковъ, въ 16 ч. 10 м.)

Председателъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието сж отсутствували следнитъ народни представители: Никола Алексиевъ, Драгомиръ Апостоловъ, Христо Баевъ, Рангелъ Барбанаконъ, Стефанъ Бояджиевъ, Димитъръ Бъровъ, Никола Владовъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Павелъ Георгиевъ, Страшимиръ Георгиевъ, Христо Горневъ, д-ръ Димо Желъзовъ, Савчо Ивановъ, Христо Илиевъ, Иванъ Ингилизовъ, Левъ Кацковъ, Еню Колевъ, Теодоси Кънчевъ, Йорданъ Мирчевъ, Иванъ Михайловъ, Янаки Молловъ, Кара-Али Мустафовъ, Радко Начевъ, Георги Нешковъ, Георги Петровъ Панайотовъ, Димитъръ п. Пандовъ, Проданъ Поповъ, Цвѣтанъ Пупешковъ, Георги Пъчевъ, Стефанъ Рязковъ, Николай Савовъ, Пандо Сидовъ, Христо Силянввъ, Недѣлко Топаловъ и Иванъ Христовъ)

Съобщавамъ на г. г. народнитъ представители, че председателството е разрешило отпущъ на следнитъ народни представители:

На г. Владимиръ Начевъ — 1 день;
На г. Иванъ Ингилизовъ — 2 дни;
На г. Александъръ Неновъ — 1 день;
На г. Димитъръ п. Пандовъ — 2 дни;
На г. Александъръ Малиновъ — 1 день;
На г. Йорданъ Мирчевъ — 2 дни;
На г. Иванъ Михайловъ — 10 дни;
На г. Йосифъ Марулевъ — 1 день;
На г. Христо Илиевъ — 2 дни;
На г. Георги Петровъ Панайотовъ — 4 дни;
На г. Савчо Ивановъ — 1 день;
На г. Николай Алексиевъ — 3 дни и
На г. Левъ Кацковъ — 3 дни.

Постъпили сж следнитъ питання:

Първо, отъ народния представителъ г. Иванъ Петровъ Недѣлковъ къмъ г. министра на финанситъ, съ което, като съобщава за докарани още преди година време въ гр. Видинъ вагонетки, релси и пр. за попълване на блатата и че и досега не се е почнала работата, пита г. министра ще остави ли да се разсипватъ машинитъ и пр. неизползувани и не може ли да се разреши кредитъ за почване работата още презъ този работенъ сезонъ?

Второ, отъ народния представителъ г. Илия Януловъ къмъ г. министра на вътрешнитъ работи и народното здраве и г. министра на търговията, промишлеността и труда, съ което пита: какви мѣрки сж взети, за да се изгладятъ стачниятъ конфликтъ между тютюноработницитъ и тѣхнитъ работодатели въ София?

Министъръ Ц. Бобошевски: Азъ съмъ готовъ да отговоря, но питането е безпредметно, понеже стачката е прекратена вече.

Председателъ: Постъпило е питане отъ народния представителъ г. Станю Златевъ къмъ г. министра на войната, съ което, като съобщава, че въ с. Кеманларъ миналата година е построена казарма, а въ с. Каджръ тази година се строи митническо здание и че всички материали, нуждни за постройката, се превозватъ отъ мѣстното население безплатно (ангария), пита г. министра дали знае, че подведомственитъ му офицери и войници каратъ мѣстното население да работи ангария и не смѣта ли да даде нареждане да бжде освобождено то, за да си гледа домашната и полската работа въ стопанството?

Тѣзи питання ще се изпратятъ на съответнитъ г. г. министри, за да отговорятъ.

Съобщавамъ сжщо така на г. г. народнитъ представители, че отъ Министерството на земледѣлието и държав-

нитъ имоти е постъпилъ законопроектъ за горската стража. (Вж. прил. Т. I, № 3)

Пристъпваме къмъ дневния редъ.

Първата точка отъ дневния редъ е: докладъ на комисията по провѣрката на изборитъ.

Ще се докладва изборитъ, произведенъ въ Станимашката избирателна околия.

Има думата докладчикътъ г. Александъръ Пиронковъ.

Докладчикъ А. Пиронковъ (д. сг): Г. г. народни представители! Въ свръзка съ избора въ Станимашката околия, произведенъ на 29 май т. г., е подадена една контестація отъ д-ръ Йосифъ Мутафовъ, кандидатъ за народенъ представителъ въ Станимашката избирателна околия, въ която излага следното: (Чете)

„Въ предвечерieto на изборитъ въ Станимака на всички изходни пунктове бѣха поставени преоблѣчени стражари и шайки, които обскираха и отнемаха бюлетинитъ отъ селянитъ, носейки ги по селата за избирателнитъ секции. По-събуденитъ агитатори биваха арестувани и задържани почти до привършване на гласоподаването. На 28 май т. г. азъ лично, бидейки къмъ с. Кукленъ, дето съ моето пристигане полицейскиятъ стражаръ ме отведе въ общината, кждето пловдивски детективъ, който ми казаха, че се именувалъ Хамамджиевъ, придруженъ отъ шайки, дошли отъ Станимака, начело съ нѣкой си Вансата, обскира ме и ми взе позивитъ и бюлетинитъ като последенъ престѣпникъ съ думитъ: „че той на никаква цена не би оставилъ да цепя народа“, и ми заповѣда да напусна веднага селото.

„Кметътъ на с. Горни-Воденъ съ секретаръ-бирника си и други, сж заплашвали избирателитъ, че ако пуснатъ бюлетини на опозиционнитъ, тѣ щѣли да си патятъ, и за да не допусне да се гласува съ друга бюлетина, освенъ съ правителствената, поставили до тъмната стачка единъ свой човѣкъ високъ, който гледалъ отгоре кой каква бюлетина ще пусне.

„По всички секции почти не е имало по маситъ въ тъмнитъ стаи опозиционни бюлетини, като гласуването е ставало на открито. Сжщо така въ никоя селска секция не е допуснато застъпникъ отъ страна на опозиционнитъ кандидати, като нѣкои отъ застъпницитъ сж били арестувани. Напр. въ с. Изирово застъпникътъ е билъ арестуванъ отъ председателя, въпрѣки молбата за отстранение на беззаконията по гласоподаването. Бивали сж обскирани и кжщи и избиратели за отнемането на опозиционнитъ бюлетини.

„Заловени сж правителствени бюлетини въ пливоветъ имъ, напр. въ Станимака, и пликътъ, скрепенъ съ подписа на председателя на бюрото. За тая целъ има съставенъ актъ въ секцията Св. Архангелъ въ Станимака. За установяване на горното моля да бждатъ разпитани: Йорданъ Марчевъ, Василь Гулевъ, Щерю Адамъ Нейчевъ отъ Станимака, Петъръ Макулевъ, попъ Стоянъ, Мавро Мавровъ и други отъ Горни-Воденъ“.

Отъ сжщата контестація е приложено копие до прокурора въ Пловдивския окръженъ съдъ, въ което се припоптарятъ сжщитъ работи.

Комисията провѣри книгата по избора и констатира следното.

Въ секцията Чепеларе има едно заявление отъ кандидати и застъпници, въ което се прави едно предупреждение къмъ бюрото да бжде сизвано разстоянието между масата на застъпницитъ и масата на бюрото, да не се дава възможность на застъпницитъ отъ Демократическия сговоръ да взематъ бележки за бюлетинитъ, въ които има зачеркнати имена. Върху това заявление председателътъ на бюрото е турилъ резолюция, въ която казва, че се

взема всичко предъ видъ, щото изборътъ да стане споредъ закона.

Въ Лѣсковската секция се е оплакалъ Димитъръ Бандеровъ, че не е гласувалъ. Въ протокола на избирателната секция е отбелязано, че действително се е явилъ нѣкой си Бандеровъ и е заявилъ, че не му е била дадена избирателна карта, за да упражни правото си. Запитанъ, кметътъ е казалъ, че му е била дадена избирателна карта, и ако я е загубилъ, не могатъ да му дадатъ дубликатъ, понеже такива въ общината сѣ липсвали.

Въ Пранговската секция Иванъ Грозевъ е подалъ едно заявление, въ което казва, че трѣбва да се взематъ мѣрки за свободно гласуване.

Въ Тополовската секция застъпникътъ на тройната коалиция Тодоръ Я. Бояджиевъ е подалъ три заявления. Въ едното се е оплакалъ, че стражарътъ Довчо Довчовъ промѣнялъ бюлетинитъ на избирателитъ въ самото изборно мѣсто. Въ другото заявление се е оплакалъ, че Тодоръ Кайджиевъ, кандидатъ за народенъ представител отъ листата на Сговора, мѣстилъ чергата на тайната станчка, за да се види кой за кого гласува. Въ третото заявление се оплаква, че Тодоръ Кайджиевъ го заплашвалъ. И на двамата, противъ които има подадени заявления отъ Тодоръ Бояджиевъ, именно на Тодоръ Ат. Кайджиевъ и на общинския горски стражаръ Довчо Г. Довчовъ сѣ съставени актове. Впоследствие, обаче, сѣзиятъ застъпникъ Тодоръ Бояджиевъ сѣ заявление оттегля обвиненията си противъ тия две лица, поради което актоветъ се считатъ за недействителни.

Въ с. Югово Никола Марковъ отъ с. Нареченъ се е оплакалъ съ две заявления. Въ едното казва, че когато отъ с. Нареченъ отивали около 20 души избиратели за с. Югово да гласуватъ, били посрещнати отъ единъ горски стражаръ вѣнъ отъ селото, който ги обискиралъ, събралъ имъ всички опозиционни бюлетини, които имали, а въ селото, когато имъ връждали избирателнитъ карти, връждали имъ и по една бюлетина отъ Сговора. Въ другото си заявление казва, че като се привършило гласуването, избирателитъ отъ с. Нареченъ трѣгнали отъ с. Югово за селото си и точно подъ изборната сграда ги срещналъ кметскиятъ намѣстникъ Анастасъ Тепавичаровъ и имъ се закаривалъ.

Въ дневника е отбелязано по поводъ първото заявление на Никола Марковъ, че бюрото не е имало възможностъ да провѣри изложеното отъ него, тъй като заявлението е постѣпило следъ като избирателитъ отъ това село сѣ били вече гласували. По отношение второто заявление е отбелязано, че бюрото не е могло да провѣри изложеното въ него, тъй като лицата сѣ гласували вече и, понеже заплашването, ако е имало такова, е било отпразено къмъ лицата следъ като тѣ вече сѣ гласували, то е безъ значение за свободното гласуване.

Отнасянията на констататора, че не били допуснати застъпници, че нѣмало тайни стайчки при гласуването, че се гласувало явно, отъ провѣрката, която направихме на всички книжа, не се доказватъ. Отъ книжата е видно, че въ всички почти секции е имало по двама-трима застъпници.

Въ протокола на III-о избирателна секция въ гр. Станимака е отбелязано, че избирателтъ Андонъ Синдакиевъ, № 5254 въ избирателния списъкъ, при гласуването си подалъ на председателя неподписанъ избирателенъ пликъ, вмѣсто дадения му подписанъ такъвъ, който забравилъ въ тъмната станчка. Председателятъ го накаралъ да донесе дадения му пликъ, а неподписания задържалъ.

При това положение, комисията намира, че нѣма причина да бѣде анкетиранъ или касиранъ изборътъ и изказва мнение да бѣде утвърденъ.

Резултатътъ отъ гласоподаването въ Станимака избирателна околия е следниятъ: записани сѣ били по избирателнитъ списъци 20.982 души, а сѣ гласоподавали всичко 17.557. Получени сѣ действителни бюлетини 17.237, отъ които за Демократическия сговоръ, сѣ розова бюлетина — 9.325 гласа; за Радикалната партия, сѣ кремава бюлетина — 797; за Занаятчийскитъ професионални просвѣтителни политически ядра, сѣ оловно-пепелява бюлетина — 3.600; за Работническата партия, сѣ сребърна бюлетина — 1.250; за Националъ-либералната партия (обединена), сѣ свѣтлосива бюлетина — 551; за Демократическата партия, сѣ моравна бюлетина — 1.541; за Социалистическата федерация, сѣ вишнево-червена бюлетина — 79; за Националъ-либералната партия (крило Кьорчевъ), сѣ зелена бюлетина — 94. Дѣлителтъ е 4.309. При това положение всичкитъ мандати се взематъ отъ листата на Демократическия сговоръ,

тъй като всички останали кандидатни листи не попадатъ въ изборния дѣлителъ.

Пловдивскиятъ окръженъ съдъ сѣ опредѣление отъ 7 юний т. г. е провъзгласилъ за избрани за народни представители за XXII-то обикновено Народно събрание въ Станимака околия отъ листата на Демократическия сговоръ: Петко А. Разсукановъ, Георги Чернооковъ, Димитъръ К. Ловчиновъ и Никола Костовъ Тахтаджи, а за допълнителни отъ сѣщата листа: Тодоръ А. Кайджиевъ и Георги А. Примовъ.

Председателятъ: Които приематъ избора, произведенъ въ Станимашката избирателна околия, за редовенъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Ще се докладва изборътъ, произведенъ въ Карнобатската избирателна околия.

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ С. Савовъ (д. сг): Въ Карнобатската околия записани по избирателнитъ списъци е имало 19.032. Гласоподавали сѣ 15.726. Попадени сѣ действителни бюлетини 15.369 и недействителни 357. За Занаятчийскитъ професионални просвѣтителни политически ядра сѣ подадени 5.148 гласа; за Радикалната партия — 1.168; за Демократическия сговоръ — 7.088; за Националъ-либералната партия — 834; за Работническата партия — 619 и за Демократическата партия — 512.

Изборитъ навсѣкѣде сѣ станали мирно и тихо, безъ никакви инциденти, споредъ протоколитъ на изборнитъ бюра. Има подадена само една контестация много къса, която се разгледа въ комисията. Тя е по поводъ на това, че боята на бюлетинитъ на оловената листа не била еднаква за всички бюлетини. Едни бюлетини сѣ били свѣтло-пепеляви, а други тъмно-оловени. Комисията счете, обаче, тая разлика въ цвѣта на бюлетинитъ за свършено малка и безъ значение и затова е на мнение изборътъ въ Карнобатската избирателна околия да се утвърди.

Сѣдѣтъ е провъзгласилъ за избрани за народни представители за XXII-то обикновено Народно събрание отъ листата на Демократическия сговоръ: Янаки С. Молловъ и Кузманъ Г. Куиевъ, а за подгласници отъ сѣщата листа: Кирилъ Д. Ноевъ и Пеню Т. Карамановъ. Отъ листата на Занаятчийскитъ професионални просвѣтителни политически ядра — Александъръ Радоловъ отъ с. Фердинандово и Желю Ив. Тончевъ отъ с. Агларе, Карнобатско, а за подгласници отъ сѣщата листа: Данаилъ Жечевъ и Димитъръ Н. Терзиниановъ.

Комисията е на мнение да се утвърди тоя изборъ.

Председателятъ: Които приематъ избора, произведенъ въ Карнобатската избирателна околия, за редовенъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Ще се докладва изборътъ, произведенъ въ Провадийската избирателна околия.

Докладчикъ С. Савовъ (д. сг): По произведения въ Провадийската избирателна околия изборъ има подадена една контестация отъ 4-тия по редъ кандидатъ на Демократическия сговоръ Рифатъ Мусовъ, сега подгласникъ. Комисията разгледа тая контестация, намѣри я за неоснователна, остави я безъ послѣствие и изказа мнение изборътъ въ Провадийската избирателна околия да бѣде утвърденъ.

Варненскиятъ окръженъ съдъ е провъзгласилъ за избрани за народни представители на XXII-то обикновено Народно събрание отъ листата на Демократическия сговоръ, сѣ розова бюлетина: Любомиръ Д. Стояничовъ, Христо П. Горневъ и Василь Г. Игнатовъ, а за допълнителни отъ сѣщата листа — Рифатъ Мусовъ, Михаилъ Георгиевъ, Нено Миневъ и Ангелъ Маноловъ; отъ кандидатната листа на Българския народенъ земеделѣски съюзъ, сѣ оранжева бюлетина, Петъръ Панайотовъ, а за допълнителни отъ сѣщата листа: Христо Чаковъ, Христо Додевъ, Михаилъ Златевъ, Кирякъ Пеневъ и Михаилъ Илиевъ; отъ кандидатната листа на Занаятчийскитъ професионални просвѣтителни политически ядра Георги Марковъ Дамяновъ, а за допълнителни отъ сѣщата листа: Добри Ж. Даскаловъ, Тодоръ Луковъ, Ангелъ Михайловъ Риболовъ, Минко В. Димитровъ и Кръстю К. Драгановъ.

Мнението на комисията е да се утвърди този изборъ.

Председателятъ: Които приематъ избора, произведенъ въ Провадийската избирателна околия, за редовенъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Ще се докладва изборът, произведен в Хасковската избирателна околия.

Има думата докладчикът г. Иван Хрелопанов.

Докладчик И. Хрелопанов (д. сг): Г. г. народни представители! Във Хасковската избирателна околия, според протокола на централното бюро, са подадени 19.605 действителни бюлетини. Избират се 4 души народни представители; изборният дял е 4.901. Провъзгласени са от окръжния съд за избрани трима от кандидатите на Демократическия съговор, а именно: д-ръ Тодор Кулев, Добри Митев и Васил Митев и за допълнителни — Милчо В. Милев, Симеон Г. Попов и Абдола Мехмедов, и един от листата на оловната коалиция — Димитър Нейков и за допълнителни — Димитър Стоянов, Петко Запрянов и Никола Георгиев.

Постъпили са две констатации.

Едната констатация е депозирана още в деня на избора от местния комитет на Работническата социал-демократическа партия във Хасково, с която се оплаква, че Социалистическата федерация си е послужила с червения цвят, който бил на Социалдемократическата партия. Социалистическата федерация във Хасковската околия е получила всичко 138 гласа. Тези гласове абсолютно никаква роля не играят при разпределянето на мандатите и заради това окръжният съд е намбрил, а също и комисията по проверка на изборите намбри, че тази констатация не заслужава внимание.

Втората констатация е от г. Добри Митев от Хасково. Във тази констатация, подадена във окръжния съд преди още той да се е произнесъл и да е провъзгласил избраните народни представители, се изтъква, че вторият кандидат за народен представител от оловната листа, Димитър Стоянов, не е навършил 30-годишна възраст и, следователно, няма правото да бъде избираем за народен представител. Окръжният съд обаче е счел себе си за некомпетентен да разреши окончателно този въпрос и го е предоставил за разрешение на Народното събрание.

От аргументите, които г. Митев е депозирал във публичното заседание на Хасковския окръжен съд, се вижда, че той поддържа следното становище. Димитър Стоянов с един фалшив документ — едно фалшиво махаленско свидетелство — се домогнал да се легитимира пред мировия съдия като имащ право на избираемост за народен представител, за да бъде провъзгласен за кандидат и съдията, на основание именно на този лъжлив документ, го е провъзгласил; следователно, мировият съдия неправилно е провъзгласил листата на оловната коалиция за редовна, защото във нея фигурира едно име, което не би трябвало да фигурира. А щом като се възприеме, че името на Димитър Стоянов не би трябвало да фигурира във кандидатната листа на оловната коалиция, тогава много естествено, казва констататорът, че трябва да се приложи п. 4 от чл. 115 на избирателния закон и да се сметат всичките бюлетини, подадени за тази листа, за недействителни.

Такова едно разбиране, г. г. народни представители, струва ми се е строго формалистично. То може би за някои се явява като едно стриктно тълкуване на буквата на закона, но за комисията, която се занимава с този въпрос, работата се свежда преди всичко към друго, а именно, че този дефект, липса на 30-годишна възраст, който е безспорен, е дефект личен на Димитър Стоянов.

П. Палиев (д. сг): Той избран ли е?

Докладчик И. Хрелопанов (д. сг): Не е избран.

П. Палиев (д. сг): Нищо тогава.

Докладчик И. Хрелопанов (д. сг): Следователно, този дефект се отнася лично до кандидата, а не и до листата. Ако той, Димитър Стоянов, беше първи кандидат във тази листа и понеже тя получава един мандат, той не можеше да бъде народен представител, понеже няма 30 години, но понеже първи кандидат е г. Димитър Нейков, който е провъзгласен за народен представител, а него не го засяга този дефект, очевидно е, че липсата на необходимата възраст у един от другите кандидати няма никакво значение в настоящия случай. Това, което комисията реши, че трябва да се направи, е: понеже Димитър Стоянов няма 30-годишна възраст, следва да

не фигурира във кандидатната листа, да не се провъзгласява за допълнителен народен представител, защото може да се случи той да замества, а пък няма необходимите качества.

По тези съображения, г. г. народни представители, комисията намбри, че тази констатация е неоснователна и реши изборът да бъде утвърден, като в същото време Димитър Стоянов бъде заличен от кандидатната листа на оловната коалиция.

С. Мошанов (д. сг): Значи, изменияте дружбашката практика от 1920 г.

Председателят: Които приемат избора, произведен във Хасковската избирателна околия, за редовен, съгласно доклада на комисията, моля, да вдигнат ръка. Болшинство. Събранието приема.

Докладчик И. Хрелопанов (д. сг): Г. председателю! А за изключването на Димитър Стоянов?

Председателят: То се разбира — както се докладва. Ще се докладва изборът, произведен във Елховската избирателна околия.

Има думата докладчикът г. Никола Търкаланов.

Докладчик Н. Търкаланов (д. сг): Г. г. народни представители! Броят на записаните избиратели във Елховската избирателна околия е 18.462. От тях гласоподавали са 15.448 души. Действителни бюлетини са подадени 15.133 и недействителни — 315.

Листата на Занаятчийските професионални просветителни и политически ядра във България са оловната бюлетина е получила 7.928 гласа; листата на Българския земеделски народен съюз с оранжева бюлетина — 599; листата на Демократическата партия с моравна бюлетина — 386; листата на Обединената партия с тъмно синя бюлетина — 597 и листата на Демократическия съговор с розова бюлетина — 5.493.

Като имам пред вид този резултат, Ямболският окръжен съд с определение от 3 юний 1927 г. е провъзгласил за избрани от листата на Занаятчийските професионални просветителни и политически ядра във България — Стойчо Георгиев от с. Хамбарлий, Елховска околия, и Иван П. Янчев от с. Читалово, Елховска околия, а за допълнителни — Стоян К. Чалков от гр. Елхово, Бойко Янев от гр. Каваклий, Иван Проданов от с. Воден, Елховска околия, и Петър К. Върбанов от гр. Елхово; от листата на Демократическия съговор — Янко Димитров Стоячев от гр. София и Димитър П. Николов от гр. София, а за допълнителни — Продан Попов от гр. Елхово, Георги Костадинов Попов от гр. Елхово, Стоян Ташев от с. Омана, Елховска околия, и Георги Желев от с. Срем, Елховска околия.

По този избор има подадена констатация в предвидения от избирателния закон срок до председателя на XXII-то обикновено Народно събрание с следното съдържание: (Чете)

„На основание чл. 124 от избирателния закон, ние, долуподписаните избиратели на Елховската избирателна околия, чрез настоящето си оспоряваме правилността на избора за XXII-то обикновено Народно събрание, извършен на 29 м. м. във Елховската избирателна околия:

„I. Касателно поставената кандидатна листа на кандидатите с оловно-пепеляв (желъзън) цвят на Занаятчийските професионални просветителни политически ядра във България и молим нейните бюлетини да се сметат за недействителни на следните основания:

„1. На основание чл. 65 от избирателния закон, Занаятчийските и пр. ядра във България, с определение № 1.138 от 11 септември 1923 г. на Софийския окръжен съд, са регистрирали своя оловно-пепеляв (желъзън) партийен цвят и са обявили (както и съдът е регистрирал), че те се именуват „занаятчийски професионални политически ядра във България“, т. е. под каквото наименование тази партия е позната във нашия политически живот.

Значи тоя цвят се счита цвят на партийната организация на занаятчийските професионални политически ядра във България, както и почитаемото Министерство на правосъдието с окръжното си под № 4.020 от 4 май 1927 г., отправено до г. г. председателите на окръжните съдилища във царството пор. № 22 обявява.

„2. По силата на същия членъ друга група или партия не може да си служи съ регистриранъ вече цвѣтъ на дадена партийна организация, и ако нѣкоя такава (група или партия) желае да вземе участие въ изборитѣ, то тя е длъжна да си избере другъ свой партиенъ цвѣтъ и най-късно единъ месецъ преди датата на изборитѣ да го регистрира предъ Софийския окръженъ съдъ.

„3. Петъ души избиратели, обаче, съ заявление вх. № 3123 отъ 10 май н. г. предъ Елховския мирови съдия искатъ и същиятъ мирови съдия признава за законно поставена листата на „занаятчийскитѣ професионални просвѣтителни политически ядра въ България“ съ оловно-пепелявъ (желѣзенъ) цвѣтъ, както и е обявено въ обявлението на Елховския околийски началникъ подъ № 4.028 отъ 18 май 1927 г.

„4. Нѣщо повече — ние се осмѣляваме да оспоримъ редовността и да искаме да се счита за недействителенъ и цѣлиятъ изборъ на Елховската избирателна околия по следнитѣ съображения.

„Докато отъ почитаемота административна властъ отъ околията ни не се направи абсолютно никакво вмѣшательство въ изборната борба, фактъ, който не се оспора отъ нито една политическа организация; обратното на това, мнозина избиратели бѣха тормозени чрезъ закани и заплашителни писма отъ разни неотговорни фактори срещу изборния день.

Кандидатитѣ за народни представители въ околията ни Никола Борисовъ и Жейно Чобановъ биватъ пресрещнати отъ непознато лице на къра и известени, че разбойникътъ Георги Янчевъ наредилъ отъ Русия да се гласува за комунисти, а за друга листа не.

„Стоянъ Д. Къосевъ отъ с. Константиново, Елховско, получилъ подхвърлено му въ двора точно въ навечерието на избора заплашително анонимно писмо съ уведомление на нѣколко души други избиратели тоже отъ името на същия Георги Янчевъ въ същия духъ.

„Същиятъ Къосевъ получилъ второ писмо, намѣрено на кръстопътя между Соуджакъ и Константиново, отъ името на същия Георги Янчевъ (четата му) въ същия духъ и пр. и пр.

„Съ това волята на избирателитѣ е изнасилена, а като така, и самиятъ изборъ се явява опороченъ“.

„На тия основания подписанитѣ 12 души заявители отъ Елховската избирателна околия молятъ изборътъ да бѣде счетенъ за нарушенъ и да бѣде касиранъ“.

Комисията, обаче, като се занима съ тѣзи въпроси, намѣри контестацията за неоснователна и моли Народното събрание да одобри избора, станалъ въ Елховската избирателна околия.

Председателътъ: Които сж съгласни да се утвърди изборътъ, произведенъ въ Елховската избирателна околия, тъй както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Ще се докладва изборътъ, произведенъ въ Сливенската избирателна околия.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): Въ Сливенската избирателна околия броятъ на записанитѣ избиратели е 16.635, броятъ на гласоподавателитѣ — 13.466, действителни бюлетини — 13.250.

Демократическиятъ сговоръ е получилъ 4.293, Демократическата партия — 4.388, Занаятчийскитѣ професионални просвѣтителни ядра — 4.362 и Радикалната партия — 207.

Като е ималъ предъ този резултатъ, Бургазкия окръженъ съдъ съ опредѣление отъ 4 юний т. г. е провъзгласилъ за избрани: първо, Димитъръ Иванъ Мишайковъ, пръвъ кандидатъ отъ листата на Демократическия сговоръ, съ розовъ цвѣтъ; второ, Стефанъ Г. Стефановъ, пръвъ кандидатъ отъ листата на Демократическата партия, и трето, Добри Димитровъ, пръвъ кандидатъ отъ листата на Занаятчийскитѣ професионални просвѣтителни политически ядра, а за подгласници на пввата листа д-ръ Янко Димовъ, Пендо Стойчевъ, Атанасъ Кондовъ и Недѣлко Н. Паскалевъ, на втората листа — Стоянъ Поповъ, Христо Мирчевъ Рамбаковъ, Никола Стояновъ и Иванъ Павлевъ, и на третата листа — Георги Драгневъ, Йорданъ П. Тодоровъ, Георги Василевъ Калъпчиевъ и Славъ Костовъ.

Къмъ изборното дѣло има подадена само една контестация, която е получена въ Народното събрание въ предвидения отъ избирателния законъ срокъ, съ съдържание, че между бюлетинитѣ, подадени въ цѣлата избирателна околия, е имало два вида сиво-пепеляви бюлетини.

Единитѣ бюлетини иматъ по-ясенъ сребъренъ цвѣтъ, а другитѣ по-тъменъ. Контестаторитѣ Христо Милчевъ Рамбаковъ отъ Сливенъ и Стоянъ Поповъ отъ с. Трапоклово, Сливенска околия, намиратъ, че това е основание за касиране листата на така наречения оловенъ блокъ.

Комисията се занима съ тази контестація, намѣри я за неоснователна и моли народното представителство да утвърди избора въ Сливенската избирателна околия.

Председателътъ: Които приематъ избора, произведенъ въ Сливенската избирателна околия, за редовенъ, тъй както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Ще се докладва изборътъ, произведенъ въ Поповската избирателна околия.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): Броятъ на записанитѣ избиратели въ Поповската избирателна околия е 18.751. Отъ тѣхъ сж гласоподаватели 14.895. Получили сж: Демократическиятъ сговоръ — 8.454 гласа; коалицията на Занаятчийскитѣ професионални просвѣтителни политически ядра въ България, Българскиятъ земеделски народенъ съюзъ и пр. — 4.754; Националъ-либералната партия — 363; радикали и драгиевисти — 199; Българскиятъ земеделски народенъ съюзъ (томовисти) — 275.

Въ протокола на централното бюро има следната забележка: (Чете) „Явява се една разлика отъ 22 гласа. Тая разлика се явява отъ следнитѣ секции: първо, Ковачевска, въ която сж гласували 550 избиратели, а сж получени гласове за Демократическия сговоръ 269; за Занаятчийскитѣ професионални просвѣтителни ядра — 270; за Националъ-либералната партия — 2; за Радикалната партия — 6; за Българския земеделски народенъ съюзъ — томовисти — 3; недействителни бюлетини — 11; празни пликове — 10. Всичко — 571 — една разлика отъ 21 гласа въ повече отъ гласувалитѣ. Така сжщо въ Осиковската секция се явява една разлика отъ 1 гласъ. Или всичко 22 гласа разлика.“

Тѣзи обстоятелства Шуменскиятъ окръженъ съдъ не ги е взелъ предъ видъ. Съдътъ като има резултатитѣ отъ гласуването, тъй както сж изложени въ таблицата на централното бюро, при дѣлителъ 4.681 е провъзгласилъ, съ опредѣление отъ 3 юний т. г., за избрани въ Поповската избирателна околия отъ листата на Демократическия сговоръ: Никола Д. Найденовъ и х. Георги х. Петковъ, а за допълнителни: Димитъръ Ивановъ, Христо Господиновъ и Гено Рачевъ и отъ коалиционната листа на Занаятчийскитѣ професионални просвѣтителни политически ядра въ България и пр.: Георги Марковъ Дамяновъ, а за допълнителни: Андрей Радевъ, Атанасъ Петковъ Спасовъ, Василь Георгиевъ Стояновъ и Георги Трифоновъ.

По този изборъ, г. г. народни представители, има подадени нѣколко заявления и контестації. Тѣ сж били предадени отначалото на прокурора при Шуменския окръженъ съдъ и последниятъ, при надписъ, ги е изпратилъ на председателя на Шуменския окръженъ съдъ, който ги праща заедно съ цѣлото изборно производство до Народното събрание.

Отъ Кирилъ Шиваровъ, отъ с. Садина, Поповско, е подадено заявление, съ което съобщава, че имало много бюлетини белязани, обаче по недоглеждане секционнитѣ бюра сж ги смѣтнали за действителни и моли, — като посочва нѣколко общини, въ които имало такива бюлетини — да бждатъ провѣрени бюлетинитѣ и изборитѣ въ тѣхъ — касирани.

Отъ Христо Господиновъ, отъ с. Гагово, Поповска околия, е постъпило следното заявление: (Чете) „Имамъ сведения, че въ секциитѣ: Садина, Хайдаръ, Водица и Голѣмо-Ново е имало бюлетини на Занаятчийската професионална партия, която работи съ оловения цвѣтъ, много бюлетини белязани, които сж приети по недоглеждане отъ секционнитѣ бюра за действителни, а въ сжщность сж недействителни.“

„Моля, наредете да се провѣрятъ на горнитѣ секции бюлетинитѣ, като белязанитѣ да се смѣтнатъ за недействителни и се намалятъ отъ числото на действителнитѣ.“

Отъ Ради Н. Кочевъ, Тодоръ Н. Деневъ и Величко Н. Кочевъ отъ с. Хайдаръ, Поповска околия, първитѣ двама като преброителни въ бюрото, а последниятъ като застъпникъ въ сжщото, е постъпило следното заявление: (Чете) „Господи! председателю! На 29 май настоящата година се произведоха законодателнитѣ избори за XXII-то общинско Народно събрание. Вечерта въ 7 ч., следъ като се преустанови гласоподаването, председателътъ на бюрото

при Хайдаровската изборителна секция ни назначи за преброители въ бюрото. И при преброяването на бюлетините се указаха разни белези, слагани с молив на гърба върху бюлетините на оловената листа, които отидоха. Но понеже въ преброяването вземаха участие и членовете на бюрото, както и председателят и това ставаше при недостатъчна свѣтлина, то възможно е да сж останали нѣкои неотдѣлени, понеже една частъ отъ бюлетините се прегледаха набързо отъ председателя.

„Ето защо молимъ нареждането Ви, г. председателю, да бждатъ провѣрени тия бюлетини“.

Отъ Стоянъ Атанасовъ, Йорданъ Ив. Колевъ, Борисъ П. Сламаровъ, Цоню Н. Белчевъ, Пеню Юрдановъ, Недѣлко Ив. Буруковъ и Дани К. Бобевъ, всички отъ с. Посабина, Поповска околия, е постъпило следното заявление: (Чете) „На 29 т. г. се произведоха избори за народни представители за XXII-то обикновено Народно събрание. Изборното бюро се откри точно въ 8 ч. преди пладне и презъ цѣлия день изборътъ мина мирно и тихо. По липса на гласоподаватели, председателятъ прекрати гласоподаването въ 7 ч. и 15 м. следъ обѣдъ. Разпечатиха се кутиите и се преброиха подадените карти. Въ това време се явиха 9 души избиратели, които не бѣха гласували и председателятъ на изборното бюро имъ разреши да гласоподаватъ и тѣ гласуваха въпрѣки, че кутиите бѣха разпечатани и избирателните карти извадени и преброени. Съ горното действие считаме, че изборътъ въ селото ни за народни представители е опороченъ и следва да бжде касиранъ“.

Отъ х. Георги х. Петковъ и Христо Господиновъ, кандидати за народни представители е подадена въ срока друга контестація съ следното съдържание: (Чете) „Въ горното си качество на кандидати за народни представители правимъ следното оспорване касателно правилността на произведения изборъ за народни представители въ с. Ковачево, Поповска околия, на 29 май т. г.“

„Изборното бюро, следъ като приключва действията си по провѣрка станалия изборъ и добититъ резултати, иде до констатация на следното фактическо положение, видно и въ дневника му, съставенъ по тоя поводъ:

„1. Гласували сж 550 избиратели.

„2. Сжщото число се получава и при провѣрка и преброяване изборителните пликосе.

„3. Следъ разкъсване пликосетъ, обаче, провѣряване действителността на бюлетините и разпредѣлението имъ по листи и пр., въ краенъ резултатъ се получава не числото 550, а 571, като 269 действителни бюлетини сж били подадени за Демократическия сговоръ; за Занаятчийскитъ професионални организации — 270; за Националъ-либералната партия — 2; за Радикалната партия — 6; за Българгарския народенъ земледѣлски съюзъ — Томовисти — 3; недействителни бюлетини — 11 и 10 празни пликосе; или пресѣбрани тия цифри даватъ сбора 571, вмѣсто 550, колкото сж били изборителните пликосе.

„Отъ така изложеното фактическо положение явствува, че сме при положението на едно пълно опорочаване действителността и правилността на станалия изборъ, тъй като изборното бюро недоумѣва, а и не се занимава съ въпроса по какъвъ начинъ се явяватъ въ резултатъ 21 бюлетини въ повече.

„Явно е, че отъ горното може да се презумира едно отъ следните две положения: или че тия бюлетини въ повече се явяватъ вследствие поставени по нѣколко такива въ единъ пликъ и несѣзрѣни отъ преброителитъ, или пъкъ, че нѣкое злонамѣрено лице по престѣпенъ начинъ е поставило такива отъ своя партийна листа“ — следъ като сж били отворени пликосетъ.

„Ето защо и понеже сме въ нарушение на чл. чл. 91, 111—117 отъ изборителния законъ, то подавайки настоящата контестація съгласно чл. 124 отъ изборителния законъ и оспорвайки правилността на горния изборъ, ние молимъ поставянето на разглеждане горния въпросъ отъ почитаемото Народно събрание и провъзгласяване въпросния изборъ за несталъ“.

Въ дневника на Ковачевската секция въ края е отбелязано следното: „Презъ време на избора нѣма никакви инциденти, нито е постъпило заявление. Явява се една разлика въ бюлетините съ 21 въ повече, която се отдава на това, че между бюлетините на втората листа — Занаятчийски професионални просвѣтителни политически ядра — имаше равномѣрно подгнати такива“.

Всичките тия контестації бѣха разгледани днесъ преди обѣдъ въ комисията по провѣрка на изборитѣ.

Комисията намѣри избора за правиленъ и моли да бжде утвърденъ отъ Народното събрание.

Председателятъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Калайджиевъ.

Х. Калайджиевъ (раб): Г. г. народни представители! Тѣй както върви гласуването на изборитѣ, ще излѣзе като че ли по-хубави избори отъ тия, които Сговорътъ произведе на 29 май, едва ли е имало. Истината е тъкмо обратната и тя не трѣбва да се замѣлчава, защото има единъ въпросъ, който е твърде важенъ. Изборитѣ, които станаха на 29 май, ако станатъ още единъ път, нѣма да остане нито поменъ отъ парламентаризмъ въ съзнанието на българския народъ. (Възражения отъ сговориститѣ)

Председателятъ: Говорете по предмета.

С. Мошановъ (д. сг): По този изборъ нѣма контестація. Изберете другъ изборъ, по-подходящъ за цѣльта Ви.

Х. Калайджиевъ (раб): Азъ ще ви изнеса единъ фактъ относно избора въ Попово, който е достатъченъ, за да покаже порочността на този изборъ. Този фактъ се отнася до избора въ с. Опака, едно отъ най-големитѣ села въ Поповско, съ повече избиратели отколкото града Попово и което има решающе значение върху резултата отъ избора въ цѣлата околия.

Въ с. Опака въ деня на изборитѣ сж пристигнали група стражари отъ самия градъ Попово подъ шефството на старшия стражаръ Иванъ Цинговски, човѣкъ, ползуващъ се съ твърде лоша слава въ околията, която група стражари рано сутринта събира всички избиратели отъ селото въ общината и, тамъ събрани, наредили ги между две вѣжета, опнати отъ общината до училището, където става гласоподаването, и всички избиратели сж били обискирани до голо отъ тайния полицаи Пенчо Ивановъ...

И. Хрелопановъ (д. сг): Има ли контестація?

С. Савовъ (д. сг): Познавате ли с. Опака, като говорите за него?

Х. Калайджиевъ (раб): ... и, следъ като сж били така обискирани, пускани били между дветѣ вѣжета да отиватъ въ училището да гласуватъ.

И. Хрелопановъ (д. сг): Нѣма контестація за това.

Х. Калайджиевъ (раб): Въ самата тайна стайчка стоялъ единъ господинъ, който самъ турялъ розовитѣ бюлетини въ пликосетъ, на което изплашенитѣ селяни не сж могли да се противопоставятъ.

И. Хрелопановъ (д. сг): Съчинявашъ приказки отъ 1.001, нощ!

Х. Калайджиевъ (раб): Фактътъ, че нѣма контестація по този поводъ, съвсемъ не значи, че е правилно произведенъ изборътъ.

И. Хрелопановъ (д. сг): Това много значи.

Х. Калайджиевъ (раб): А тъкмо обратното говори — то говори за ужасния страхъ, който е обладалъ тамъ избирателитѣ, който страхъ е повлиялъ за недаването на контестація.

С. Савовъ (д. сг): Не познавашъ Поповска околия, а говоришъ за нея! Тамъ избирателитѣ не сж страхливи, тѣ сж самостоятелни хора.

Х. Калайджиевъ (раб): Нищо чудно, че не е подадена контестація.

Г. г. народни представители! Въ миналитѣ заседания се изтъкна отъ всички говоривши по изборитѣ, по които имаше контестації — а моето мнение е, че това трѣбва да бжде и за тѣзи, по които нѣма контестації — че трѣбва да се направи една парламентарна анкета. Тази парламентарна анкета е необходима, за да се тури край на действията на едни хора, които всѣватъ анархия въ страната (Възражения и смѣхъ всрѣдъ сговориститѣ), която анархия се изрази въ насилническите избори. При тия начини на действие, създаде се такова настроение, което се характеризира отъ това, което видѣхъ въ Плѣзевъ: единъ детективъ да казва на кандидатъ за народенъ представителъ: „Ти кого пита да се кандидатирашъ за народенъ“

представител? Съ тия действия се създаде една такава психология въ народа, че при поздравления между селяните се разминават следният думи: „Какъ сте въ селото съ детективитъ?“ — „Слава Богу, днесъ въ селото нѣма нито единъ детектив!“

Вие, които се явявате защитници на конституционализма, на законността, на парламентаризма, вие не трѣбва да продължавате това положение, защото то убива вѣрата въ всичкитъ тия parole, на които вие сте искали да бъдете носители досега.

И. Хрелопановъ (д. сг): А вие не сте ли?

Х. Камѣджиевъ (раб): При тая създадена психология, ако вие сте действително привърженици на тия parole за конституционализъмъ и парламентаризъмъ, следъ всичко това, което стана презъ време на изборитъ, вие трѣбва да се съгласите за една широка парламентарна анкета, защото иначе всичкитъ ви приказки ще бъдатъ само едно лицемерие.

П. Палиевъ (д. сг): Г. Георги Марковъ! Вие искате ли анкета?

Председателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): Г. г. народни представители! За да имате ясна представа какъ е станалъ изборътъ въ Поповска околия, и ако отъ тукъ (Сочи лѣвницата) могатъ така свободно да се винятъ само хората на Демократическия сговоръ, азъ ще ви посоча единъ листъ, на който е нарисувано едно сърдце, пробито съ ножъ, и отдолу нарисуванъ черепъ и кости. (Посочва листа). Това е пратено отъ втория кандидатъ на оловената листа, подгласника на г. Марковъ, Андрея Радевъ отъ с. Хайдаръ, бившъ членъ на окръжната постоянна комисия въ Шуменъ, до председателя на околийската дружба Петъръ Марковъ. Отстрани на картината пише: „Избери — животъ или смъртъ, ако гласувашъ за Сговора!“ Вие, които обвинявате насъ въ тероръ, не зная какъ ще квалифицирате този документъ.

Г. Марковъ (з. в): Отъ кого е този документъ?

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): Отъ Андрея Радевъ.

Г. Марковъ (з. в): Той не е способенъ на това.

Докладчикъ Н. Търкалановъ (д. сг): Той е вашъ подгласникъ.

Г. Марковъ (з. в): Андрея Радевъ не е способенъ на това. Той е най-кроткиятъ човѣкъ въ околията. Имаше 450 подписа отъ Поповската околия следъ 9 юний да иска въ освобождението му като околийски началникъ, каквото го заваря 9 юний. Самитъ сговористи въ Попово искаха неговото освобождение. Тѣзи подписи бѣха приложени къмъ дѣлото. Андрея Радевъ се ползува съ почитъ въ цѣлата околия и той не е способенъ на подобни работи.

И. Хрелопановъ (д. сг): Грѣшка сж направили нашитъ хора навремето, ако сж искали освобождението му.

Г. Марковъ (з. в): Никаква грѣшка!

Председателъ: Които приематъ избора, произведенъ въ Поповската избирателна околия, за редовенъ, моля, да вдигнатъ ръка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ — разисквания по отговора на тронното слово.

Моля г. докладчика да го прочете.

Докладчикъ С. Мошановъ (д. сг): (Чете)

„Проектъ.

„Ваше Величество,

Народното представителство посрѣща съ благодарностъ поздравитъ, които Ваше Величество лично му отпращахте по случай откриването I-та извънредна сесия на XXII-то обикновено Народно събрание

Ваше Величество,

Редътъ и свободата, при които се произведоха последнитъ законодателни избори, се ценятъ отъ народното представителство и то е готово да даде на правителството цѣлата си подкрепа въ усилията му да продължи дѣлото за затвърдяване законността въ страната. Народното представителство следи сжщо съ внимание мѣркитъ, които правителството взима за финансовото и стопанско заздравяване на държавата и ще му сътрудничи съ всичкитъ си сили, за да се подобри поминѣкътъ на народа.

Ваше Величество,

Народното представителство се радва, че политиката на миръ, лоялностъ и добросъседство, които България твърдо и неотклонно води, дава плодотворни резултати, отъ които вдигането на ликвидационния военно-контроленъ органъ е особено цененъ. И народното представителство ще бѣде още по-доволно, ако спечеленото по тоя пѣтъ довѣрие къмъ страната ни позволи на правителството да постигне нови успѣхи, които биха облекчили народния поминѣкъ и биха обнадежили народа за по-добри бѣднини.

Ваше Величество,

Народното представителство ще положи всички грижи, за да разгледа презъ тая извънредна сесия, както бюджетитъ за приходитъ и разходитъ по разнитъ фондове и за извънреднитъ държавни приходи и разходи, така и другитъ предложени отъ правителството законодателни мѣрки, които биха целили стопанското заздравяване и напредѣкъ на страната.

Да живѣе Негово Величество Царя!

Да живѣе България!

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Цоню Бръшляновъ.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! По двата голѣми комплекси отъ въпроси, засѣгани външното и вътрешното положение на България, тронното слово съдържа единъ умѣстенъ оптимизъмъ, въ смисълъ, че България все повече заздравява позициитъ си въ семейството на европейскитъ народи и че вътрешно тя отива къмъ пълно омиротворение, като е избрала вѣрния пѣтъ за стопанско възстановяване. Мѣжнотийтъ, г-да, сж известни, тѣ сж предъ насъ, за тѣхъ ще бѣде дума по-нататѣкъ.

Въпросътъ сега е: има ли обективни условия, щото българскиятъ народъ въ близко бѣдеще да се надѣва на повече благополучие и племето ни да гледа на бѣдещето съ повече надежда? Всички трѣбва да отговоримъ: да, тия обективни условия ги има. Работимъ ли всички, обаче, за да ускоримъ постигането на възможноститъ въ тази областъ? Ето, това, г-да, ние ще докажемъ не толкова съ нашитъ слова, които тукъ ще произнесемъ, колкото съ нашитъ дѣла, колкото съ позициитъ, които ще вземемъ по голѣмитъ въпроси.

Ние, които носимъ тежката отговорностъ на управлението, бихме желали да чуемъ критиката на дѣлата на управлението, което ние крепимъ. Нека спокойно се изслушаме, г-да. Нека, обаче, всички отъ тази страна (Сочи лѣвницата), бележейки недостатѣци и грѣшки, да не забравятъ, че сж длъжни да посочатъ пѣтищата, начинитъ, срѣдствата, за да може по-скоро да постигнемъ голѣмитъ цели, които България си е поставила и които тя трѣбва да постигне.

Оптимизмътъ въ тронното слово, за който споменахъ, е изразъ на онази дълбока вѣра у правителството и у партията, която го крепи, вѣра въ правотата, въ необходимостта и въ неизбежността на неговата политика. Този вѣра отива дотамъ, че ние смѣтаме политиката на управлението, което крепимъ, не само най-подходяща, но единствено днесъ възможната.

Г-да! Бивалъ съмъ не еднажъ народенъ представителъ, наблюдавалъ съмъ и своето собствено самочувствие и самочувствието на приятели и противници, и мога да ви увѣря, че никога не съмъ забелязалъ такава дълбока вѣра въ правотата на политиката, която се следва, каквато вѣра стоплюва сърдцата и изпълва съзнанието на всички сговористи. (Ръкоплѣскания отъ сговориститъ)

Говорейки отъ името на тази партия, нека ми бѣде позволено да изкажа нейната радостъ отъ това, дето въ последнитъ законодателни избори българскиятъ народъ

даде довърнети си на тази политика и на правителството, което я води. Азъ мога да ви увъря, че тази политика се одобрява и отъ мнозина отъ онъзи, които не гласуваха за насъ. Доказателство за това не сж само внушителното число гласове и мандати, получени въ изборитъ отъ Демократическия сговоръ. По-възко доказателство е това, че пропадатъ всичкитъ опити на нъкои отъ опозиционнитъ партии да създадатъ народно движение около лозунга за свалянето на правителството и, забележете, въ едно време на остра, почти небивала стопанска, икономическа криза. Не показва ли всичко това, че въ срѣдата на българския народъ е настанало известно отрезвление, известно отрезвление въ смисълъ, че този народъ, следъ като опита всички партии, следъ като нъма вече кого да опита и особено следъ слабоститъ на управлението на предшественицитъ на Демократическия сговоръ, съзнава вече, че мѣнотитъ, въ които и народътъ, и държавата живѣятъ, ще се изживѣятъ най-бързо и най-леко при управление като сегашното? Азъ само така мога да си обясня пропадането на всички усилия да се създаде такова движение за свалянето на правителството.

Зная, г-да, че отъ тази трибуна ще се произнесатъ много слова, за да се умаловажи успѣхътъ на правителството, успѣхътъ на Демократическия сговоръ въ последнитъ избори. Ще се говори за зестра, ще се говори за тероръ и за насилия. Но кой отъ васъ, г-да, ще се наеме да даде цифренъ изразъ на онова влияние, което оказаха два голѣми факта, влияние неблагоприятно за успѣха на правителството: първо, острата стопанска и парична криза, за която ви споменахъ, и, второ, че предъ народа се яви да иска довърне не едно ново правителство, което, като такова, винаги събужда надежди, но правителството на една партия, която вече четири години, и то чай-бурнитъ въ нашата история, водѣ сѣдбинитъ на нашия народъ, едно правителство, което не излѣзе въ изборитъ ниго съ едно ново обещание, което каза само: продължаваме политиката си, която имашъ до днесъ? (Ръжкоплъскания отъ сговориститъ) Кажете ми колко партии въ България, при такива обстоятелства, биха имали този успѣхъ, който имѣ Демократическия сговоръ въ последнитъ избори?

Насилия, тероръ! Г-да! Моята задача не е грубо да отричамъ известни дребни, станали почти обичайни начини на въздействие, нито пъкъ ще си поставя за целъ да соча примѣри на обратното, примѣри на истински мораленъ тероръ отъ страна на опозицията не само чрезъ крайно недоволна, често безцелна, непочтена агитация, но и съ всички други възможни срѣдства. Но ние тукъ вече три или четири дена избори провѣрваме. Печатътъ, вестникитъ сж пълни съ статии за тероръ. Е, видѣхме ли ние поне въ тия избори, които досега минаха, да е упражняванъ тероръ? Мина изборътъ въ Станимака, мина изборътъ въ Попово, минаха изборитъ въ редица околии — азъ не знамъ дали едната трета отъ изборитъ вече не минаха — къде е терорътъ, г-да? Къде е онзи тероръ, който дава право на господата отъ вестникъ „Народъ“ да пишатъ, че този тероръ надминалъ всички досега виждани насилия и тероръ въ България? Та нима дотамъ сме загубили чувството на мърка, г-да, и на себеуважение, за да можемъ да твърдимъ тѣзи нѣща? Тероръ! Азъ мога да ви увъря, г-да, че по моитъ наблюдения терорътъ въ България дава вече обратни резултати. Въ околитъ, където Демократическия сговоръ има най-голѣмъ успѣхъ въ гласове, нъма нито едно оплакване за тероръ и за насилия. Това сж факти, които могатъ да се провѣрятъ по изборнитъ дѣла.

Говори се и ще се говори за зестрата. Зестра! Тя е много пжти гаранцията за съществуването на управление въ народи като българския, народи, които стоятъ доста назадъ въ своето гражданско съзнание, при които едва ли би могло иначе да се задържи едно управление, защото у насъ политиката е станала едва ли не остъта, около която се движи сѣдбината не само на страната, но и на всѣки единъ отдѣленъ българинъ, който желае непосредствено отъ управлението и отъ властта да направи една промишленостъ за себе си. Зестра! Зестра, г-да, иматъ и онъзи голѣми партии, макаръ и опозиционни, които успѣятъ по единъ или другъ начинъ да внушатъ на избирателитъ, че тѣ идатъ, че тѣ сж наследницитъ. Нима това ще се отрече? Да ви посоча примѣра въ с. Новачене, Никополска околия, където получаваме обикновено доста много гласове и въ окръжни, и въ общински избори. Тамъ въ сжбота преди изборния день г. Пенчевъ, бившъ нашъ колега, сега го нъма тукъ, кандидатъ, се явява надвечеръ

къмъ 6—7 ч. и тършува изъ джобоветъ за телеграма, която получилъ, че правителството паднало.

Отъ социалдемократитъ: Хайде — де! (Оживление)

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Може да го провѣрите. — На следующия день ние имаме едно чувствително спадане на нашитъ гласове. Когато бѣхме азъ и министъръ Христовъ въ това село, провѣрихме, че този фактъ е вѣренъ. Селянитъ, г-да, даже отъ други партии казватъ: „Ние сме излѣгани; ние ще искаме смѣтка отъ този господинъ и ние желаемъ, казватъ, да станатъ нови избори, макаръ, че нъма причини да се касиратъ тѣзи, за да ви докажемъ, че сме били излѣгани“.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Направете нови избори въ Никополско.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Да ги направимъ, съгласенъ съмъ. (Оживление)

Г-да! Българскиятъ народъ съ основание даде довърнети си на управлението, изходяще отъ Демократическия сговоръ. Нашата партия, не бидейки доктринерна партия, не си служи нито съ умопостроения, нито съ съблазнителни, примамливи перспективи, както това правятъ и сж длѣжни да правятъ доктринернитъ партии. Нашата партия не умѣ ли или време не ѣ остава, но не използва за агитационни и пропагандаторски цели даже своитъ собствени дѣла. И българскиятъ народъ, като че ли по инстинктъ и по здравъ разумъ, ценейки тѣзи дѣла и очаквайки отъ насъ още по-добри, даде ни довърнети си заради тѣхъ, а не за обещания, не за примамливи перспективи, каквито никакви предъ него не сме чертали и не чертаемъ.

Кои сж тия дѣла? Ще ми позволите накжсо да ги спомена, не, да ги характеризирамъ.

Г-да! Следъ Петричкия инцидентъ, тѣй умѣло уравниенъ и използванъ на времето, днесъ въ България никой вече не живѣе съ опасение и страхове за нашествие отъ вънъ, както това бѣше презъ всичкото управление на Стамболийски, когато анархията вътрѣ въ страната грозѣше да донесе нови беди за България. Вѣрно е, че гражданството не е и не може да бѣде въ течение на перипетитъ на външната политика, но, г-да, то схваща, че тази политика е разумна, то я цени по нейнитъ резултати. Та нашата външна политика не е дори и критикувана предъ българския народъ, доколкото на мене е известно това, освенъ ако смѣтнемъ за критика несериознитъ упрѣци на г. г. комуниститъ, задето България не бърза да свърже търговски и дипломатически врѣзки съ Съветска Русия.

Друго. Като истински стражъ на сѣдбинитъ на народъ и на държавна Демократическия сговоръ, по-право неговото управление, изнесе една колосална борба съ организиранитъ сили на разбунени маси, водени отъ агенти на третия интернационалъ, а въ най-добрия случай манияци и глупци. Българскиятъ народъ цени, г-да, тази заслуга на Демократическия сговоръ, на неговото управление. И тази заслуга трѣбва толкова повече да се цени, като се знае, че наистина голѣмий неприятель е и си остава третиятъ интернационалъ. Демократическия сговоръ храни чувства на благодарностъ и на симпатии къмъ всички тѣзи, които въ тази борба работиха рамо до рамо съ него, макаръ днесъ негови противници. Той се надѣва, обаче, че при единъ новъ опитъ за смушаване на реда, тѣ, ако не бждатъ до него, поне ще побързатъ да скжсатъ моралнитъ си врѣзки съ причинителитъ и носителитъ на гражданската война.

Като е речъ за анархия и нелегалностъ, да се разберемъ. Днесъ, по схващане наше и на управлението, нелегалността, анархията е въ отдѣлни глави. И заради туй всичката бдителностъ и всичката строгостъ на управлението сж насочени не срещу цѣли организации, където се опитватъ да боравятъ подобни глави, но сж насочени срещу отдѣлни единици, които сж наклонни къмъ анархия и нелегалностъ. Съ това ще си обясните, защо управлението разреши конгреситъ на Земледѣлския съюзъ и защо то позволи да се образува Работническата партия, макаръ за никого да не бѣше скрито, че тя ще бѣде подложена на изпитанието да стане арена на комунистическитъ домогвания.

Друга една голѣма, но неоценена още заслуга на Демократическия сговоръ като управление, това е, дето той налучка най-сигурния пжтъ за стопанското възстановя-

ване на страната. Който ще оспорва това, не бива да забравя два голъми факта, две голъми императивни нужди на момента: първо, България да има — тя го има вече — стабилизирани левъ, което се постигна съ сръдства, носейки сами по себе си известни мъжнотии въ паричното обръщение, и второ, България да има балансиранъ бюджетъ при едно силно разстроено народно стопанство отъ войнитъ и отъ неразумното управление на дружбашитъ, при едно народно стопанство и до денъ днешенъ неподкрепено нито съ стотинка външна помощъ въ форма на заемъ. При тази обстановка би трѣбвало всѣки добросъвѣстенъ наблюдателъ и критикъ да разглежда постигнатото въ тази областъ отъ управлението на Демократическия сговоръ.

Г-да! Обществената солидарностъ, за която много отъ партиитъ говорятъ и която е легнала въ основитъ на политическия катихизисъ на Демократическия сговоръ, за насъ е не само една идея; обществената солидарностъ е неопровержимъ фактъ въ живота на народитъ, и тя често прескача и национални, и държавни граници; обществената солидарностъ е фактъ, който, ако се игнорира, може да се дойде действително до пакостни политически доктрини като тѣзи на съсловнитъ партии и пр. Е добре, не е ли за насъ ясно — говоря за България само — че напредно биха повишили своята производителностъ индустриалци и занаятчи, ако българското село, широката народна маса не е въ състояние да консумира продуктитъ на тѣхния трудъ? Не е ли ясно, че за тѣзи производителни слоеве, занаятчи, индустриалци, фабриканти и пр., е по-страшна кризата отъ липса на консоматори, отколкото кризата отъ липса на кредитъ? Следователно, не е ли ясно като бѣлъ денъ каква тѣсна връзка има между благосъстоянието на селското население и онова на всички останали слоеве на народа? Ето основната идея, г-да, отъ която ние изхождаме. И затова именно, а не отъ демагогия, Демократическиятъ сговоръ и при двѣтъ свои управления започна най-напредъ да полага грижи за българското село. Затова Демократическиятъ сговоръ, имайки като първа своя задача да облекчи положението на селянина, неговото разстроено отъ войната стопанство, щомъ пое управлението, побърза да намали износнитъ мита върху продуктитъ отъ земеделски произходъ съ тенденция съвършено да премахне тѣзи износни мита. Затова, г-да, а не отъ демагогия, Демократическиятъ сговоръ побърза да даде на селото единъ ясенъ, простъ, лекъ и прегледенъ данъкъ, поземелния данъкъ, толкова лекъ, че съ 5—6 яйца селянинътъ плаща данъка на декаръ земя, отъ който данъкъ само половината отива за държавата. (Смѣхъ всрѣдъ земеделцитъ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Така е.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Какъ, вие се смѣте? Не ви е срамъ, че искате селяни да представлявате! Идете на село да се смѣте. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

И. Бояджийски (д. сг): Тѣ нѣматъ никаква земя, за да знаятъ какво се плаща.

Г. Поповъ (д. сг): Това и децата го знаятъ, какво се смѣте?

Г. Марковъ (з. в): На теория така се приказва.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Никаква теория. Вие знаете, че 18—20 л. се плаща поземеленъ данъкъ на декаръ, отъ който половината остава за общината. Вие виждате колко малко данъкъ взема държавата отъ българския селянинъ, и въпрѣки тежката финансова криза, държавата не мисли да облага повече българското село, и то не отъ демагогия, а за да даде възможностъ да стѣпи на краката си разстроеното селско стопанство, защото то е основата, върху която се гради благосъстоянието на цѣлия народъ, държавнитъ финанси, равновесието на бюджета и пр. Не е ли то здраво, всичко ще рухне и нашитъ усилия ще пропаднатъ. Такава е нашата дълбока вѣра. Ние не се кичимъ съ вашето име, че сме земеделска партия, но селянитъ разбраха и разбиратъ, че за 2—3 години ние сме направили за селото много повече, отколкото вие сте приказвали, че ще направите. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ)

Нѣкой отъ сговориститъ: Тѣ иматъ земя въ саксии!

Ц. Бръшляновъ (д. сг): За това още, не за демагогия, се положили усилия отъ управлението да се осигури тран-

спортътъ и да се намѣрятъ сигурни пазари за произведенията на селото съ така наречената концесия за износъ на свинско месо, която, по увѣренията на нашитъ г. г. министри, е почти свършенъ фактъ. Опозицията даже по това дѣло, което може да остане епохално въ усилията на държавата за повдигане поминъка на селото, бѣше противъ. Половината отъ дружбашитъ избѣгаха, когато се гласува концесията, а другата половина гласуваха противъ нея. Ръководени все отъ това съзнание, че трѣбва да се започне, преди всичко, съ българското село, се полагаха и днесъ усилия да се намѣри единъ заемъ за Българската земеделска банка, за да може тя да отговори на назрѣлитъ, на въпиюшитъ нужди отъ кредитъ у селското население. Най-сетне за това, а не отъ демагогия, се започнаха известнитъ на всинца ви мѣроприятия отъ Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти, които цѣлитъ модернизиранието на селското земеделско производство, а най-главно да увеличатъ доходитъ на селския трудъ. И, г-да, мога да ви увѣря, че ако само една отъ тѣзи цели, които се преследватъ, се постигне, напр., замѣната на житното семе въ България въ течение на 4 или 5 години съ селекционирани сортове, въ българското село ще влѣзатъ нови милиарди отъ удвоения и утроения износъ само на житото. Не искамъ да се впускамъ въ подробности. Ще дойде време, и то нѣма да е далече, когато ще се занимаемъ съ тия въпроси по-отблизо.

Г-да! Като е речъ за тия мѣроприятия въ областта на земедѣлието, позволете ми да се оплача предъ васъ лично азъ. Не се касае за участието ми като членъ въ административния съветъ на мината Перникъ, за което азъ понесохъ твърде много огорчения и отъ чужди и отъ свои; нѣма да се оплаквамъ отъ това, дето агитатори, дори кандидати за депутати, ходѣха и безсрамно агитираха между моитъ избиратели, че съмъ получавалъ по 900,000 л. на месецъ заплатата, а други си позволиха да казватъ, че съмъ вземалъ по 9 милиона лева на месеца заплатата. Не знамъ защо избиратъ все цифрата 9 — види се, за да прилича повече на истина.

Нѣкой отъ лѣвицата: Все има малко истина.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Какво малко има? Когато единъ селски кметъ получава 4—5 хиляди лева, когато единъ градски кметъ получава 9,000 л., азъ, когато бѣхъ членъ въ административния съветъ на мина „Перникъ“, получавалъ месечно между 7 и 8 хиляди лева. Това е всичко. Не ви е срамъ да говорите отгоре, че все има малко истина. Не струва ли труда на единъ човѣкъ, който работи въ такава държавно предприятие, при това, когато се туря началото на това предприятие, което е най-ценното отъ завършенитъ дѣла на Демократическия сговоръ, да получава той заплатата между тази на селския и градския кметъ? Това е то всичкото. А вие всички знаете какъ недостойно се експлоатираше цѣлиятъ този въпросъ отъ оппозицията.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Ами тантиеми?

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Това сж тѣ, нищо друго, прочети закона. Не те е срамъ, общественото мнение ржководишъ, а не си прочелъ закона.

Министъръ Ц. Бобошевски: Балансътъ прочетете, г. Чешмеджиевъ. По 84,000 л. сж получили за цѣла година членоветъ на административния съветъ. Знаешъ, каквото чувашъ отъ улицата, а нѣмашъ време да прочетешъ доклада. Не те е срамъ.

Нѣкой отъ сговориститъ: Да каже Чешмеджиевъ какво получава отъ централа „Напредъ“.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Г-да! Азъ искамъ за друго да ви се оплача въ връзка съ мѣроприятията по Министерството на земедѣлието. Въ моитъ агитации по селата, говорейки за всичко друго, засѣгахъ и голѣмитъ надежди на управлението отъ това, ако се развие птицевѣдството, яйчарството и пр. и сочехъ какъ органи отъ министерството, като сж запитали въ странство, специално въ Берлинъ, за нѣкои особени породи птици, т. е. кокошки и пѣтли, имъ е отговорено, че такива има и че отъ нѣкаква порода пѣтли единиятъ струвалъ 100,000 л.

Нѣкой отъ земеделцитъ: Ние тукъ имаме по-хубави пѣтли.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): По този въпрос ще приказваме друг път. Важно е друго, че след мене тръгват агитатори, хем доста сериозни хора, и разправят, не само че пълтеть толкова не струва, ами че чиновници вече отишли и го купили и откраднали 99.000 л. Друг минава и разправя за пълтета, за който е реч: „Аз го видях в чифлика, то не е пълтеть, то било чавка“. А трети разправя, че аз лично съм ходил и съм го пазарил в Берлин. Е, г-да, всичко това не рисува ли колко, често пъти, сж долни в своята агитация нѣкои — не всичкитѣ, разбира се — отъ политическитѣ голѣми и малки величини в тая страна и не е ли ясно, че въ основата на всичко туй лежи едно твърде долно мнение за ума на българския избирател? Азъ трѣбва да ви кажа, че единъ младъ приятелъ отъ моитѣ даже ме съветваше: „Бай Цоню, недей приказва вече за тоя пълтеть“. Е добре, азъ приказвахъ и това не ми попрѣчи селянитѣ да ме разбератъ, защото тѣ по-лесно отъ нѣкои малки агитаторчета разбиратъ, когато държавата полага усилия за тѣхното добро, и тѣ дадоха подавяюще болшинство на нашата листа. И сега на джумбушъ въ Плѣвенско разправятъ: „На бай Цоню пълтеть изкълва на 5 партии мандатитѣ“ (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ стовориститѣ)

Г-да! Дълго би било да излагамъ предъ васъ другитѣ грижи, които държавата полага за българското село — грижи въ областта на хигиената, на благоустройството, на земледѣлската просвѣта, помощи и пр. Азъ по-скоро съмъ наклоненъ да се спра не върху туй, което държавата върши, но върху онуй, което окръжнитѣ постоянни комисии вършатъ, следъ като нашето управление направи известни измѣнения на закона за окръжнитѣ съвети и, най-главно, следъ оня духъ, който управлението внесе въ самоуправителнитѣ тѣла. Но и то би било твърде дълго. Ще ми позволите само, като примѣръ, да ви посоча какъто какво е направено отъ Плѣвенската окръжна постоянна комисия отъ 9 юний до днесъ.

По благоустройството. Отъ освобождението до м. юний 1923 г. изъ цѣлия нашъ окръгъ имаше планирани 58 села, а отъ 9 юний насамъ има 192. Оставатъ само 14 села непланирани.

По водоснабдяването. Презъ 1923 г., презъ последната година отъ управлението на Земледѣлския съюзъ, чрезъ бюрото за кооперативно водоснабдяване, сж изработени землени работи 32.000 кубика, положени сж прѣстени и бетонови трѣби 2.800 м. — всичко за 1.170.000 л. И забележете, когато новиятъ окръженъ съветъ поема управлението следъ 9 юний, намира единъ протоколъ на бившия дружбашки съветъ, съ който той решава, понеже тая работа е много дълга и широка и нищо нѣма да излѣзе — така е мотивиранъ протоколътъ — да се закрие бюрото за кооперативно водоснабдяване.

Г. Марковъ (з. в): Въ кой окръгъ?

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Въ Плѣвенския.

Г. Марковъ (з. в): Въ протокола ли е казано?

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Да, да, въ протокола. Заповѣдай да го видишъ. Ако не желаешъ да го видишъ, ще го фотографирамъ.

Г. Марковъ (з. в): Обратно да не е?

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Ето какъ е обратното. Само презъ 1926 г. по водоснабдяването Плѣвенската окръжна постоянна комисия е направила следното: землени работи 228.000 кубика, а не 32.000; положени сж прѣстени и бетонови трѣби 2.210 м. и сж положени за пръвъ пътъ 25.700 м. желѣзни трѣби. Презъ 1923 г. дружбашитѣ положиха само 2.000 м. трѣби, а презъ 1926 г. сж положени 25.000 м. желѣзни трѣби. И всичко това на стойностъ 13 милиона 700 и толкова хиляди лева. Сега сж водоснабдени напълно 14 села и сж на довършване водопроводитѣ на 16 села, а въ програмата за останалитѣ две години се предвиждатъ да бждатъ вложени въ земята 190 км. желѣзни трѣби, за да се докара чиста и хигиенична вода за плѣвенскитѣ села. И това го върши онова бюро, което дружбашитѣ въ Плѣвенъ сж протоколъ бѣха решили да го закриятъ.

Кооперативенъ строежъ на училища по закона отъ 1925 г. Построени сж 13 училища въ селата за 22.700.000 л. и сж въ строежъ училища за около 30 и нѣколко милиона лева.

Строежи на окръжната постоянна комисия за обществени цели. Г-да! До 1923 г. Плѣвенската окръжна постоянна комисия — като извадимъ сегашния чифликъ „Клементина“, който е построенъ на времето още преди 30 години и който тя го е подарила на държавата — бѣше собственица само на едно старо здание въ гр. Ловечъ, което тя продаде на държавата за 2 милиона лева, и нѣмаше нищо друго. Е добре, днесъ тази окръжна постоянна комисия има дърводѣлско училище въ Тетевенъ, което бѣше въ началото само за дѣтски играчки, за което е похарчила 2.800.000 л.; има построени и издържани отъ нея четири амбулатории — постройкитѣ имъ само струватъ 1.200.000 л.; една ветеринарна лѣчебница за 1.114.000 л.; едно окръжно сиропиталище за 1.960.000 л.; единъ разсадникъ за 200.000 л. и една окръжна палата, едно монументално здание, още въ строежъ — общо за 23 милиона лева. Това е сторено за последнитѣ 2—3 години.

По народното здраве. До м. юний 1923 г. Плѣвенската окръжна постоянна комисия имаше като свои органи, на които плащаше, двама лѣкари, 13 фелдшери и три акушерки, а сега окръжната постоянна комисия въ Плѣвенъ има не двама, а 18 лѣкари, не 13, а 31 фелдшери, не три, а 31 акушерки. Вънъ отъ това, тя издържа и две болници.

Ветеринаренъ персоналъ до 9 юний 1923 г. е имала осемъ фелдшери само, за които е харчила месечно 46.000 л., а сега има единъ ветеринаренъ лѣкаръ, 16 ветеринарни фелдшери и за тѣхъ харчи месечно 254.000 л. При това тя издържа и единъ бактериологически институтъ съ всичкитѣ му голѣми разходи.

За поощрение на земледѣлието и скотовѣдството. До 1923 г. за машини, които да бждатъ дадени на селянитѣ било на изплащане, било съ понижена цена, нито дума не е ставало, нито стотинка не е похарчено. Е добре, Плѣвенската окръжна постоянна комисия въ последнитѣ 2—3 години е дала на срочно изплащане 60 редосѣялки, 15 култиватори, 15 валяка, общо 100 машини за 1.700.000 л. И тая година тя е отдѣлила 1.000.000 л., които е делегирала на Министерството на земледѣлието, което да ѝ достави за тази сума машини заедно съ доставката, която последното ще направи.

При нашето управление за пръвъ пътъ постоянната комисия въ Плѣвенъ харчи годишно по 400.000 л. за семена. Едва въ 1924 г. окръжната постоянна комисия почна издрѣжката на 30 съвокупителни станции, които тоже струватъ повече отъ 400.000 л. годишно.

Г-да! Какъ ви се струва това? Когато то се върши, като че ли то е въ реда на нѣщата — защо да се не върши, нека да се върши! Но какво прѣчеса да се върши то и по-рано? Това не показва ли духа, който витае въ днешното управление и който долу се схваща като духъ на творчество?

И ако има нѣщо, за което ние, като управление, и ние всички, като Народно събрание, трѣбва да помислимъ въ тая областъ, то е по въпроса за селскитѣ общински управления, по въпроса за кметския институтъ, защото тамъ има твърде много рутина, тамъ липсва творческата ржка, която е могла да се прояви въ окръжнитѣ постоянни комисии, може би-затуй, че тѣ иматъ седалищата си въ центъра на голѣмия градъ, може-би затова, че между окръжнитѣ съветници и членовѣтъ на постоянното присѣствие има хора твърде интелигентни, хора съ амбиции, хора съ творческа способностъ. Въ селото, г-да, продължава рутина. И понеже държавата ни се състои отъ 3 хиляди и нѣколко стотинъ села, болно ли е българското село, никой да не си прави илюзии, че тя може да върви сигурно въ пътя на своя прогресъ. Тукъ, въ тази областъ, ние може-би сме закъснѣли най-много. И за да не бжда претѣлкуванъ, азъ бързамъ да заява следното: макаръ навсѣкѣ отъ самитѣ селяни да ми се каза, че имъ е омързвало селото да бжда арена на борби между 5-6 души кандидати за кметове, които цѣлъ день клатятъ крака въ крѣчимѣтъ и гледатъ единъ другъ да се измѣстятъ, а често пѣти правятъ недостойни пазарлъци да си дѣлятъ заплатата, за да не се бламиратъ; макаръ да ми се казваше, че е вече време кметовоетъ въ селата да бждатъ назначавани отъ държавната властъ — азъ, г-да, бързамъ да ви заявя, че още на съмъ наклоненъ да усвоя тази идея. И ако щете още сега да ви кажа защо.

Г. Марковъ (з. в): То значи да се върнемъ назадъ.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Назадъ? Никога не е връщане назадъ, когато се засилва творческата дейностъ въ едно

учреждение, въ единъ институтъ. Другото е фрази, друго е фалшъ.

Но, г. г. народни представители, преди всичко когото и да назначи държавата за кметъ въ село, пакъ селскитѣ работи нѣма само съ това да цѣвнатъ и завържатъ. Азъ се боя, че тогава държавната властъ ще си навлѣче още повече и основателни упреци за това, че въ село работата не върви. Сега поне този упрекъ може да се стоварва върху главитѣ на кметоветѣ. Но това съображение все пакъ не е най-важното. Важното е да се създаде тамъ институтъ съ творчески задачи. Недейте забравя още, че кметътъ въ селото представлява не само селскитѣ интереси, но кметътъ въ селото е единствениятъ органъ на държавната властъ, нейнъ представителъ. Държавата нѣма въ селото нито единъ свой органъ. Тя е възложила всичкитѣ свои функции, които интересуватъ селото, на едно лице, което не тя избира, не тя назначава. Това е единъ голѣмъ въпросъ, по който би заслужавало и управление, и Парламентъ сериозно да помислятъ и да направятъ необходимото.

Нѣмамъ време и нѣмамъ нуждитѣ данни, за да ви посоча още по-големата творческа дейностъ на други постоянни комисии, каквато е Софийската, Търновската и редица други. Азъ мисля, че всички ще бъдемъ съгласни, какво цѣлния въпросъ е въ това: съ воля, съ апостолска настойчивостъ да се работи въ това направление. И заради туй азъ каия не само нашитѣ приятели, азъ бихъ поканилъ всички онии, които седятъ тукъ въ лѣво и които иматъ свои разбирания по въпроса да се направи и управлението горе, и управлението на самоуправителнитѣ тѣла потворческо, като дадатъ пълна подкрепа на правителството въ мѣроприията, съ които то сигурно наскоро ще ни занимае.

Позволете ми на последно мѣсто да отговоря на въпроса: какво очаква народътъ отъ сегашното Народно събрание? Ако е дума за туй, какво всѣки единъ въ България би желалъ за себе си, т. е. ако е въпросъ всѣки единъ да каже болката си, то бихме получили единъ калейдоскопъ отъ искания. Тамъ би имало, г-да, като оставимъ настрана дреболиитѣ, и евтинъ хлѣбъ, и скъпо жито, и високи надници, и евтини стоки; тамъ би имало и по-високи пенсии, и служби за всички чающи, и въ края на крайщата — властъ за всички! Пенчо Славейковъ нѣкога бѣше казалъ, че само на български езикъ имало една думица — на никой другъ езикъ я нѣмало — това е думата „изпонаприказвахме се“. Е добре, г-да, азъ трѣбва да прибавя, че на никой другъ езикъ азъ поне не знамъ да има думата „държавна трапеза“ — само на български я има. Защото въ очитѣ на голѣма частъ отъ българския народъ какво е въ сѣщностъ управлението? Та това не е ли една софра, на която сѣ насѣдали синковцитѣ — ядатъ, янятъ и не смѣтатъ да станатъ! — „Е, какъ, съ дявола ертации ще станемъ и ще ги свалимъ!“ За жалостъ, дотамъ е принижена въ съзнанието на много и много българи ролята и задачата на управлението. Следователно, не е тамъ въпросътъ — кой какво би желалъ. Казахъ го, всѣки въ България желае властъ. Въпросътъ е: какво разумно би могла да очаква мисляща България отъ днешната Камара? Споредъ мене, г-да, тя не може да очаква нищо, освенъ днешната Камара да продължи дѣлото на миналата, дѣлото на стопанското възстановяване на страната, на пълното ѝ омиротворение и на поставянето на България все по-добре и по-добре въ семейството на европейскитѣ народи. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Нищо друго не може да очаква българскитѣ народъ отъ днешната Камара. Бившата Камара има голѣмъ активъ. Не казвамъ това, за да хваля косвено и себе си. Азъ бѣхъ единъ отъ онии, които най-малко вземаха думата въ миналото Народно събрание. Голѣмъ е активътъ на бившата Камара и новата история на България ще запише съ едри букви този нейнъ активъ.

Но, г-да, миналото Народно събрание има единъ малъкъ пасивъ; малъкъ или голѣмъ, това вече зависи отъ преценката, която ще му дадемъ. Този пасивъ се състои въ това, дето тя не можа да се издигне достатъчно високо, за да разреши поставения въпросъ за измѣнение на избирателната система. Тя не можа да подобри избирателната система на Стамболийски. Правителството — то си изпълни дълга, това е известно. Правителството не само даде съгласието си за приемането на така наречения „корективъ“, но то даже интервенира: то направи всичко,

което зависѣше отъ него, за да убеди Парламента да гласува предложението. Парламентътъ, обаче, въ лицето на депутати отъ най-различни сръди счете, за жалостъ, че това не може да стане. Вѣрно е, че народнитѣ събрания сѣ най-чувствителни, когато се касае за промѣна на избирателния законъ. Но, г-да, недостатъцитѣ на избирната система на Стамболийски сѣ толкова голѣми, та миналото Народно събрание не може да се оправдае съ това, че не е имало достатъчно време, за да проучи и за да смеле предлаганата реформа въ избирателния законъ.

Кой е главниятъ недостатъкъ на избирателната система на Стамболийски? Азъ надълго не ще ви говоря, но азъ съмъ дълженъ, г-да, завършвайки, да се спра и на този въпросъ, защото на времето си, той не само възбуди интересъ, но даже и днесъ нѣкои господа, които не вѣднѣха ржка за предлаганата реформа, се обръщатъ къмъ мене и ме питатъ: „Е, какво би било, ако бѣше минала реформата“. Какво би било ли? Би било това, че днешното Народно събрание би имало съвсемъ друга физиономия; днесъ въ Народното събрание щѣха да бждатъ действително по-ценнитѣ и по-първитѣ хора на партиитѣ. — Не се смѣйте, г. Мушановъ.

Н. Мушановъ (д.): Смѣя се, защото ако е вѣрно това, което казвате, то тогава днешната Камара е най-лошата, понеже е избрана по системата на Стамболийски. Логически ако разсъждаваме това е заключението отъ Вашитѣ думи: Най-лошата Камара трѣбва да е днешната, защото е избрана по системата на Стамболийски, която система Вие сами казвате, че има преимно недостатъци.

К. Кънчевъ (д. ср.): Кой стана причина, г. Мушановъ, да не се приеме реформата? Кой провали реформата?

Ц. Бръшляновъ (д. ср.): Ще дойда и до тамъ.

Въ коректива, който се предлагаше, имаше не само статика — т. е. разпредѣление на мандатитѣ споредъ политическитѣ гласове — но имаше и динамика, която разпредѣляше малко по-другояче самитѣ обществени политически сили.

Кой е голѣмиятъ недостатъкъ на сегашната избирна система? Главниятъ недостатъкъ е този, че фактически въ избирната борба съ правителствената партия се състезава само една партия — най-големата опозиционна партия. При малкитѣ колегии, каквито имаме — което не е най-големото зло — при околийския дѣлители, когато не се държи смѣтка за силата на партията въ окръга или въ цѣлата страна, фактически се дава една фаворизация на най-силната отъ опозиционнитѣ партии. Стамболийски не се плашеше отъ това. Той много съзнателно прие това нѣщо. Защо? Той знаеше, че тогава комуниститѣ бѣха най-големата, най-силната отъ опозиционнитѣ партии, и той не само не гледаше съ лошо око на тѣхния растежъ, но даже ги сочеше за свои наследници. Той искаше съ тѣхъ, като съ вързана мечка, или съ вързани псета, да плаши, да machка буржоазията. Той желаше такава избирна система, която да фаворизира, преди всичко, него, властващата партия, и на второ мѣсто, само най-големата опозиционна партия. Това е голѣмиятъ недостатъкъ на избирната система на Стамболийски. Тая фаворизация, г-да, на най-големата опозиционна партия става за смѣтка на останалитѣ по-малки опозиционни партии. Вѣрно е, че най-големата, правителствената партия, е фаворизирана, има преимущество. Но това е навсѣкжде. Това е много оправдано. То е даже и при системата на окръжна колегия. При тая система най-големата партия, властващата, е твърде фаворизирана. Тя ще получи 15—20 мандата въ повече, не съвсемъ заслужено, ако се държимъ строго въ цифритѣ. Тая фаворизация на властващата партия е оправдана заради туй, защото тя е, която носи тежеститѣ на управлението; защото системата си е система, но преди всичко е нужно здраво управление. И никой поне досега въ България не се е обявилъ, отъ дѣсно или отъ лѣво, срещу тая фаворизация на най-големата партия, която ѝ даваше и старата пропорционална система, при окръжна колегия. Но Стамболийски въведе ново нѣщо, което го нѣмаше при старата пропорционална система — фаворизацията на най-големата опозиционна партия за смѣтка на останалитѣ по-малки опозиционни партии. Ето това е, което вече играе ролята на единъ динамически елементъ, който — за мене поне бѣше

ясно — ще втикне малките партии въ едни пактища, които не сж от полза нито за България, нито за самите тѣхъ. И поради това, азъ и много приятели смѣтахме за нужно да предложимъ тѣй наречения окръженъ дѣлителъ.

Е добре, г-да, за да видите доколко сж били вѣрни нашите предвиждания, азъ ще ви посоча сегашните резултати. Ако раздѣлите гласовете, дадени за коалицията на земеделците отъ Врабча, съ числото на получените мандати, вие ще видите, че задъ всѣки единъ избранъ отъ тѣхъ — нѣма да ви отекчаватъ съ подробни цифри — има 4.000 избиратели,...

Г. Марковъ (з. в): 5.000.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): ... а при другата коалиция, съ земеделците на Томовъ, задъ всѣки избранъ има надъ 6.000 гласа.

Н. Мушановъ (д): 7.300, а за вашите 3.000.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): За нашия дума не става; тамъ сме всички съгласни, защото при всички съразмѣрни избирателни системи, фаворизацията на голѣмите партии е призната. Иначе нѣма управление; иначе трѣбва да премахнемъ пропорцията и — свършено дѣло. Това е ясно като бѣлъ день. Но ако г. г. демократите, социалистите и либералите не бѣха въ коалиция, тѣ можеха да получатъ по 50 дори по 100 хиляди гласа въ страната и нѣмаше да получатъ нито единъ мандатъ. Това е положението при днешната избирателна система.

Н. Мушановъ (д): Извинете ме. Правихте ли смѣтка, по резултатите отъ сегашните избори, ако бѣхте дали пропорционална изборна система, каквато ние я искахме съ окръгъ колегия, какъвъ щѣше да бѣде резултатътъ?

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Да, правихъ я.

Н. Мушановъ (д): Азъ ще ви направя смѣтка, за да видите колко сгрѣшихте, като не дадохте пропорционална изборна система съ окръгъ колегия.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Ама вие не я искахте бе, г. Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): По окръжи?

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Не, азъ говоря за коректива.

Н. Мушановъ (д): Тогава вие не ме слушате какво приказвамъ. Азъ говоря за пропорцията по окръжи.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Пардонъ. Да се разберемъ. Въ сжщностъ вие бѣхте и противъ пропорцията по окръжи.

Н. Мушановъ (д): Азъ бѣхъ за пропорцията по окръжи.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Вие си въобразявахте,...

Н. Мушановъ (д): Не си въобразявахъ нищо. Азъ говорихъ за пропорцията по окръжи.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): ... въобразявахте си, че ще поведете масите на Земеделския съюзъ и съ тѣхъ ще свалите правителството. Въ душата си вие бѣхте за днешната система, която ви заставляваше да правите коалиции. Азъ имамъ данни за това.

Но, г-да, и безъ формалните коалиции, смисълътъ на съразмѣрността при тая система се извращава до невъзможност. Вземете изборите на 14 ноемврий миналата година за окръжни съветници. За тѣхъ азъ правихъ смѣтка. Социалистите не сж участвували тогава съ листи въ 22 околии, а радикалите и драгиевистите — въ 23 околии. Защо? Защото е явно, че не могатъ да взематъ мандатъ; тѣхните листи биха били просто безнадеждни листи; нѣкъде никакъ не излизатъ съ листа, а нѣкъде излизатъ, но свършено безнадеждно, защото се избиратъ трима — четирима души, състезаватъ се 6—7 партии и само най-голѣмитъ ще взематъ мандатъ. Какъвъ смисълъ има политическата борба въ тѣзи избирателни околии, доста удобни като малки, но при единъ околийски дѣлителъ, който тѣй мѣчно се достига даже отъ най-голѣмитъ партии? Ето защо и безъ коалиция политическиятъ животъ въ нашата страна клони къмъ едно

пълно израждане, къмъ едно смѣшение, къмъ една безпринципност, която позволява да се хвърлятъ гласовете чисто и просто за която и да е опозиционна партия само затуй, защото никаква перспектива не ти дава избирателната система да имашъ що-годе успѣхъ.

Н. Мушановъ (д): Да бѣхте дали пропорцията по окръжи, всѣка партия щѣше да си действува поотдѣлно. Тия камѣни недейте ги хвърля въ нашата градина.

Д. Нейковъ (с. д): Това е и неговата теза.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Пропорцията по окръжи не се даде, защото се доказа, че и тя съдържа въ себе си известни дефекти, най-голѣмиятъ отъ които е този, че връзката между избирателя и този, който се избира, когато листата е съ 25—30 души кандидати, е почти скжсана. А е твърде полезно да има тѣсна връзка между избирателите и кандидатите. Това е отъ голѣма полза, г-да, това никой не може да отрече. Вънъ отъ това, имаше и други, технически причини, които прѣчеха това да стане. Но какво прѣчеше на васъ да гласувате за окръжния дѣлителъ, който даваше сжщитъ или почти сжщитъ резултати, който ви даваше право да съберете гласовете си, подадени въ цѣлия окръгъ? Вие гласувахте, защото бѣхте предварително решили да поведете дружбашкия съюзъ въ атака срещу управлението.

Г. Марковъ (з. в): Нали дружбашкиятъ съюзъ изчезна, нали го нѣма, защо ви е страхъ?

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Прочее, корективътъ не се прие, остана старото положение. Въ сжщностъ, съ въвеждането на окръжния дѣлителъ се целѣше да се внесе повече справедливостъ при разпредѣлянето на мандатите всрѣдъ самата опозиция възъ основа на гласовете на всѣка партия, и при това при него щѣха да влѣзатъ въ Парламента по-ценните, най-ценните хора на партиите. Поради пропадането на тази реформа — азъ поне така си обяснявамъ това — внесе се известно неоправдано озлобление между партиите на строгата легалностъ, внесе се едно охлаждане, което не е отъ полза преди всичко за страната. И не само туй — то би било най-малкото зло — но даде се кредитъ на течения, които още не сж се отърсили отъ съсьловността, които култивиратъ чувство на мѣсть и които още не сж доказали, че наистина не се инспириратъ отъ вънъ.

Г. Марковъ (з. в): Предъ кого трѣбва да докажатъ?

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Азъ съмъ щастливъ, че ще имате случая да го докажете. Тѣкмо за това сж тѣзи дебати.

Г. Марковъ (з. в): Ако е предъ българския народъ, то е доказано вече.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Вие напразно ще приказвате тукъ за тероръ, вие, които издигаете бесилки въ врачанските села по време на референдума. Вие за тероръ ще приказвате! Въсто за тероръ да приказвате, обяснете се по този въпросъ, и така струва ми се, ще бѣде най-голѣма ползата.

Г. Марковъ (з. в): Ще се обяснимъ и по този въпросъ.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Предлагащата отъ мене система, г-да, целѣше да се изолира дружбашкиятъ съюзъ като партия въ изборите, въ смисълъ да работи самъ, да му се даде време да извърши своята еволюция въ пътя на легалността, ако въобще той е способенъ за такава еволюция. И азъ мога да констатирамъ, че преждевременното сближение на легалните партии съ дружбашкия съюзъ, вмѣсто да засили процеса на отрезвлянето, запали много глави, наклонни къмъ бунтъ и анархия, и имъ втъпчи идеята или по-скоро илюзията за близко идване на властъ. (Ржкоплѣскания отъ сговористите). Днесъ, г-да, еднофронтството въ България се окопитва и му се ще да стѣпи на краката си. Голѣма отговорностъ за това иматъ всички ония, които му дадоха като параванъ знамето си и името си, но не по-малка отговорностъ носятъ всички, отъ които и срѣда да сж, които съ отхвърлянето на предложената избирателна реформа спомогнаха да се дойде до това положение.

Н. Мушановъ (д): Болшинството, което не гласува за тази реформа.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Не е вѣрно. Голѣмата частъ отъ него гласува, но вие, четири пети отъ опозицията, не гласувахте и провалихте реформата. Най-сетне, азъ мисля, че на моята откровеностъ, г. Мушановъ, не трѣбва да се отговаря така.

Н. Мушановъ (д): Азъ не говоря ли откровенно?

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Когато вземете думата, изкажете се.

Н. Мушановъ (д): Защо ме обвинявате, че не съмъ откровенъ? Ние искаме окръжната пропорционална система, но вие не я искате.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ).

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Прочее, г-да, при създадената обстановка, азъ мисля, че толкова повече тукъ се налага да дадемъ път на разума надъ страстите и да направимъ всичко, за да намалѣе онова ненужно и неоправдано охлаждане между партиите на реда, на строгата лоялностъ поне дотамъ, щото това охлаждане да не имъ прѣчи да работятъ паралелно, когато мислятъ еднакво.

Демократическиятъ сговоръ, намѣри ли или не намѣри морална или каквато и да е подкрепа отъ другаде, все пакъ е решилъ твърдо да доизкара дѣлото на България. Свободата, която управлението на Демократическия сговоръ даде, за да се проявятъ и отдѣлни течения, и отдѣлни личности, влиза въ смѣтките за борба съ злото. Свободата е като слънце: подъ нейните благодатни лъчи по-бързо се вижда къде е буренътъ на народната нива. Нека правителството работи съ твърда ръка на тази нива и нека знае, че българскиятъ народъ, който е възложилъ упованието си на Демократическия сговоръ, е задъ него. (Ръкоплѣскания отъ сговористите).

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Димитъръ Мишайковъ.

Д. Мишайковъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че една отъ задачите, може би и най-сжествената задача, при дебатите по поводъ на тронното слово, трѣбва да се състои въ констатиране на състоянието, въ което се намира страната, въ изясняне на ония особености на държавния и народния животъ, които сочатъ на известни недъзи и особено ония недъзи, които иматъ дълбокъ органически характеръ. Вземамъ думата не за да изчерпя такава една тема, за която може-би моите сили не сж достатъчни. Ако азъ направихъ това, то е за да изкажа пѣкон мисли, които ме вълнуватъ и които може-би ще станатъ поводъ за известни размишления въ срѣдата на този Парламентъ.

Ако хвърлимъ единъ общъ погледъ върху положението, въ което се намира нашата страна, ние бихме могли да характеризираме това положение като една редица отъ кризи. Ние говоримъ постоянно за стопанска криза. Обаче азъ смѣтамъ, че нашето общество и нашата държавностъ преживяватъ една много по-широка криза, една криза, която има много по-голѣма дълбочина и причините на която така сжщо лежатъ твърде дълбоко.

Ние преживяваме преди всичко една културна криза. Ние се намираме въ едно положение на срѣщане на две култури. Азъ имахъ случай и другъ пътъ да говоря по този въпросъ отъ сжщото мѣсто. Нашата стара патриархална култура, на която ядрото бѣше семейството съ своя битъ и съ своя авторитетъ, трѣбваше да се срещне съ новата индивидуалистическа западноевропейска култура. Отъ това срѣщане на двете култури, което настъпи бързо, следъ като нашата страна придоби своя самостоятелностъ и своя държавностъ, нашата стара патриархална култура бързо започна да се разлага. И понеже този процесъ се извърши бързо, ние не успѣхме още да замѣнимъ основите на старата наша култура, на стария нашъ битъ съ нѣщо ново. Ние не успѣхме да туримъ основи на онова ново, което възприемаме постоянно отъ чужди страни, които стоятъ много по-напредъ отъ насъ въ културно отношение. Западноевропейскиятъ индивидуализмъ, пренесенъ у насъ, разруши семейството, тъй както то бѣше въ своята роля едно време и, което е най-важното, унищожи авторитетите, които издигаха семейството. Започна да играе по-

голѣма роля широката обществена срѣда. Но тази обществена срѣда въ чужбина е резултатъ на работата на много поколения, е резултатъ отъ наслоения, образувани въ течение на вѣкове. Тия наслоения сж, които създаватъ опорите на културата, тѣ сж, които създаватъ закрѣпления мирогледъ въ народите. Ние още не сме успѣли да направимъ това. У насъ нѣма още онази обществено-ност, както въ чуждите страни, които иматъ вече една история задъ себе си и които сж изградили основите на своя животъ. Вследствие на това, индивидуализмътъ, който ние възприемаме и възприемаме бързо отъ чужбина, не бѣше така разбранъ у насъ, както той бѣше разбранъ отъ ония страни, отдето ние го взехме. Демократическиятъ индивидуализмъ, който се пренася у насъ отъ чужбина, иска да издигне личността, иска да ѝ даде възможностъ за развитие и проявление по такъвъ начинъ, че въ обществената и държавна иерархия всѣки да може да аспира и всѣки да може да вземе онова мѣсто, за което той е способенъ. У насъ, обаче, този принципъ се изврати. Вследствие на липсата на здрави основи на новото, което се насажда у насъ, този индивидуализмъ у насъ се преобрѣна въ егоизмъ и, вмѣсто да създаде и подкрепи стремлението за всѣки единъ да намѣри онова мѣсто, на което той има право споредъ своите сили и своите способности, този така криво разбранъ индивидуализмъ у насъ даде поводъ на мнозина да смѣтатъ, че всѣки е годенъ за онова мѣсто, което той иска да заеме.

Равенството предъ законите, което е единъ отъ сжществениите принципи на демократизма, у насъ се превърна отъ известни срѣди въ едно стремление да се приравнятъ всички въ всѣко отношение, вследствие на което въ нашата страна е много по-трудно издигането на авторитети, отколкото въ която и да е друга страна. У насъ мжчно се издигатъ и още по-мжчно се запазватъ авторитети било въ общественния животъ, било особено въ политическия животъ.

Това стремление къмъ приравнение, къмъ изравнение, като последиствие на криво схванатия демократически индивидуализмъ, води къмъ една особена непримиримостъ въ отношенията между хората, въ отношенията между социалните групи и въ отношенията между съсловията.

Отношенията между съсловията — това е единъ отъ най-болните въпроси на нашата обществена действителностъ. Нашите съсловия не сж се издигнали още до тамъ, че да могатъ да разбератъ връзката, която съществува между интересите на всички съсловия, които съставятъ обществото. Нашите съсловия не сж се достатъчно издигнали, за да схванатъ връзката, която съществува между интересите на едно отдѣлно съсловие и общите интереси на пѣлата страна, на цѣлото общество. И затова у насъ, въ отличие отъ много други страни, исканията на съсловията и срѣдствата, които се посочватъ за реализирането на тия искания, сж по-крайни, отколкото би трѣбвало да бидатъ.

Особено голѣмо е значението на факта, че у насъ съсловността се пренесе и въ областта на политиката. Не зная дали има друга страна, въ която така силно да е издигнатъ съсловниятъ принципъ като едно начало, което може да бѣде използвано въ организацията на политическия сили, въ организацията на управлението.

Струва ми се, че за да дойдемъ до това положение, една отъ причините е и широкото пропагандиране на социалдемократическия идеи, на идеите на Марксизма, които идеи, както ви е известно, почиватъ върху принципа на класовата борба, които идеи оставатъ безъ нужното внимание факта, че за да може едно общество да съществува и да се развива, трѣбва, освенъ борбите между социалните групи и съсловията, да има и сили, които да ги свързватъ въ едно цѣло, че за да може да живѣе и да успѣе едно общество, трѣбва силите, които свързватъ отдѣлните части на обществото, да иматъ винаги надмощие надъ ония сили, които разединяватъ обществото и които предизвикватъ борбите между съсловията.

Я. Сакъзовъ (с. д): Знаемъ го това.

Д. Мишайковъ (д. сг): Съсловниятъ принципъ у насъ достигна до извънредно голѣма острота. Това се дължи на липсата на здрави културни устои и на недостатъчното още гражданско и политическо съзнание въ нашата страна. И ако ние търсимъ да намѣримъ дълбоката причина на онова, което нѣкои наричатъ гражданска война, гражданско размирие въ нашата страна, азъ ще се опитамъ да посоча на

остротата на съсловния принцип, тъй както той е издигнат у нас като една от най-главните, като една от най-съществени причини за тия крайности.

При ниско гражданско съзнание, при ниска степен на културно развитие, опитът да се наложи съсловният принцип въ управлението винаги ще свършват с гражданска война и с диктатура. Фактически, разбира се, това няма да бъде управление на самото съсловие, а ще бъде управление на онзи демагози, които на гърба на това съсловие ще могат да вземат властта.

За остротата въ съсловните отношения у нас и специално за особената острота, с която се издига у нас въпросът за едно съсловие, за земеделското съсловие, най-многобройното съсловие въ нашата страна, основата на нашия обществен и стопански живот, има и други причини, има и чисто икономически причини, които влияят, които имат своето дълбоко значение. Въ нашите села има най-малко 150.000 стопанства, които нямат достатъчно земя или които нямат никакъ земя. При ниската степен на интензивност въ земеделския производствен процес, положението на тия стопанства е твърде лошо. Особено сега след войната, след всички разстройства и стопански разрушения, които се преживяха, и при положението, въ което се намираме, да добиваме от земята не повече, не даже толкова на декаръ, колкото сме добивали преди войната, но даже и по-малко, при това положение, казвамъ, една значителна част от селското население у нас се намира въ условия на мизерно съществуване. И не е чудно, че при тия условия има една почва, има една атмосфера въ селото, която е благоприятна не само за съсловната пропаганда, но и за пропагандата на крайните идеи и схващания.

Къмъ това, разбира се, се прибавя и голъмото огорчение, което настъпи въ нашия народъ следъ несполучливия изходъ на войната, която взе толкова жертви и която следъ това, вмѣсто да завърши с единъ положителенъ резултатъ, даде на нашия народъ само разочарование и наложи върху плещитъ му редъ тяжести, които смущаватъ неговия духъ и които му всъватъ песимизъмъ.

Нещастниятъ край на войната създаде разочарование въ срѣдата на народа и по отношение на старитъ политически групировки въ нашата страна. Народътъ разсъждаваше просто следъ войната: „Когато умнитъ, които бѣха начело на управлението, докараха страната до такава положение, като не можаха да го предвидятъ, очевидно е, че не сж тѣ, които трѣба да ни ръководятъ; ние проститъ като-че-ли сме по-умни отъ тѣхъ“. Това настроение се използва изкусно отъ крайнитъ, за да се създадатъ въ широкитъ слоеве на народа настроения такива, каквито ние ги знаемъ. Това настроение спомогна твърде много за издигането на демагогията у насъ, то спомогна твърде много и за засилването желанието у нѣкои сѣрди да се издигне съсловниятъ принципъ въ управлението.

Спомогна въ това отношение и друго едно обстоятелство, а именно, че единствено земеделското население въ нашата страна бѣше останало и е останало и досега безъ своя професионална организация. Съ течение на времето у насъ всички съсловия, кое сж по-голямъ, кое сж по-малкъ успѣхъ, можаха да се организиратъ професионално. Единствено земеделското население остана безъ своя професионална организация, безъ една истинска професионална организация, която да изхожда само отъ професионалните интереси на земеделското население, която да не си постави политически цели, която да работи само за защита на професионалните интереси на земеделския стопанинъ, на земеделския трудъ. Въ това отношение държавата има една голъма грѣшка. Вѣрно е, че най-мѣчно се създаватъ професионални организации въ селското население и че, когато се създаватъ такива, съществува опасност тѣ да отидатъ и по кривъ пътъ. Ако си спомнимъ началото на развитието на Българския земеделски съюзъ, ще видимъ, че и у насъ едно време земеделското движение се започна като едно чисто професионално движение, което не си поставяше политически цели. Съ течение на времето, обаче, то се отклони отъ този пътъ. И азъ казвамъ, че е една грѣшка на държавата, че още на времето не е направила потрѣбното, за да се канализира това земеделско движение чрезъ създаването на ония специални институти, които иматъ за задача защитата на стопанскитъ земеделски интереси. Думата ми е за така нареченитъ земеделски камари. Нашиятъ земеделецъ и до денъ днешенъ нѣма единъ свой домъ, нѣма едно учреждение, въ което може да отиде да каже своята болка, дето тая болка да бъде чула, да бъде разбрана, дето да му се даде съветъ, за да може да я отстрани. Такива учреж-

дения сж земеделскитъ камари, особено както тѣ сж организирани напоследъкъ въ Бавария, една страна на дребното земледѣлие, една страна, която по условията на земеделското производство прилича доста много на нашата и където тѣзи камари даже не се наричатъ земеделски камари, а селски камари.

Ние нѣмаме селска интелигенция, т. е. имаме нѣщо само като селска интелигенция. Има и въ селата хора, които сж по-интелигентни, които сж учили нѣщо, по-учени сж отъ другитъ, но една истинска селска интелигенция нѣмаме, защото селската интелигенция не може да се създаде чрезъ една образователна система такава, каквато съществува въ нашата страна отъ освобождението и досега.

Г. г. народни представители! Азъ тукъ засѣгамъ единъ въпросъ, който споредъ моето скромно мнение е единъ отъ основнитъ, отъ най-важнитъ въпроси въ нашата държавна организация и въ нашето държавно управление. Ще ми позволите да се спра малко върху него.

Нашиятъ народъ, вследствие на борбитъ около възраждането, вследствие на неговата природна любознателност, е билъ винаги голѣмъ поклонникъ на образованието. И действително, следъ освобождението у насъ се даде много голѣмъ тласъкъ на образованието. Неукитъ бѣха толкова много, че колкото и училища да се откриха, тѣ бѣха недостатъчни, за да запълнятъ съществуващата нужда. Грѣшката, обаче, която се направи навремето, бѣше, че не се предвидѣ, какво ако ние вървимъ по този пътъ на общото образование, на гимназиалното образование, ще преминемъ оная граница, до която би трѣбвало да спремъ, и по този начинъ ще приготвимъ условия, които ще създадатъ голѣми трудности въ управлението и въ нашия общественъ животъ. И действително, отъ известно време насамъ ние сме въ едно положение, при което онова, което нашитъ училища даватъ, не е вече въ хармония съ онова, което е нужно за нашия народъ и за нашата държава.

Презъ 1925 г., при бившето Народно събрание, бѣше образувана една комисиия подъ председателството на сегашния министъръ-председателъ г. Ляпчевъ, която между другитъ задачи си бѣше поставила и задачата да помисли малко върху реорганизацията на службитъ у насъ, на управлението и съкращението броя на чиновницитъ. Тая комисиия даде единъ докладъ, въ който докладъ има единъ пасажъ, написанъ отъ мене, който засѣга нашата образователна политика. Тамъ е казано следното: (Чете)

„Ако приемемъ, че по настоящемъ въ нашата страна броятъ на лицата, принадлежащи къмъ кадритъ на чиновничеството и на свободнитъ професии, съставлява дори 10% отъ населението на страната — единъ процентъ много високъ, истинскиятъ процентъ е по-низъкъ — „ние ще видимъ колко голѣмо е несъответствието между професионалния съставъ на нашето население и образователното предназначение на ученицитъ, които свършватъ нашитъ сѣдни общообразователни и специални училища. Презъ учебната 1924/1925 г. въ нашитъ сѣдни училища сж свършили 6.266 ученици, отъ които 4.670 въ общообразователни и педагогически училища и 1.596 въ професионални, търговски, индустриални, земеделски и пр. училища. Излиза, прочее, че отъ цѣлата маса на свършилитъ презъ 1924/1925 учебна година ученици въ сѣднитъ общообразователни и професионални училища, първитъ — ония, които сж свършили общообразователни училища — „съставляватъ 75%, а вторитъ“ — ония, които сж свършили специални училища — „съставляватъ само 25% отъ цѣлата маса“. Това показва, че при десетъ пѣти по-малка многобройност, свободнитъ и чиновнически професии у насъ се подхранватъ съ цѣли три четвърти отъ ученицитъ, които свършватъ нашитъ сѣдни училища, а останалото население на България, което съставлява деветъ десети отъ цѣлото население, допълни своитъ редове само съ една четвъртъ отъ ученицитъ, свършили специални училища.

„Специално за учителската професия може да се каже, че за въ бѣдеще нашитъ основни училища ще иматъ нужда отъ единъ ежегоденъ притокъ отъ около 700 души учители, отъ които 500 педагогисти и около 200 гимназисти; въ сѣдностъ, обаче, само нашитъ педагогически училища ни даватъ ежегодно къмъ 1.250—1.300 души свършили“, т. е. два пѣти повече, отколкото е нужно за задоволяване на реалнитъ нужди.

Азъ не съмъ отъ ония, които смѣтатъ, че може да се направи едно точно разпределение на ученицитъ споредъ професионалния съставъ на населението. Напротивъ, броятъ на ония, които ще получатъ общо образование, които ще получатъ висше образование, които, следователно, идатъ да увеличатъ елита на интелигенцията, може да бъде и

трябва да бъде винаги по-голям, обаче целият въпрос е за пропорциите. Въпросът е за една граница, която не може да се прекрати, без да се добият отрицателни последици, една граница, която ако постоянно се прекрива и ако на време не се вземат мерки, според което дълбоко убеждение, можем да дойдем до една социална катастрофа.

Въз нашата страна на 100 ученици от сръбните общообразователни и педагогически училища се падат 30 ученика от професионални училища. Въз Германия на 100 ученика от сръбните общообразователни и педагогически училища се падат 370 ученици от професионалните и допълнителните училища; въз Швейцария — 500; въз Австрия — 245; въз Чехословакия — 220. Това показва колко е голямо несъответствието между пропорцията у нас и пропорциите, които съществуват въз другите страни. Какви са резултатите от такова едно положение? Нашите училища дават преимуществено кандидати за свободни професии и за чиновнически служби. Градът се пълни с полуинтелигентен пролетариат, а същевременно селото остава без интелигенция. Онзи селски младеж, който би желал да получи едно по-голямо образование, който има способности, който има сръдства да учи, е принуден непременно да отиде въз гимназията и да влезе въз общата маса на всички ония, които един ден ще бъдат кандидати за свободни професии и за държавни служби. По този начин годното, което съществува въз селото, ние го изпращаме да стане негодно въз града, а селото лишаваме от онзи свеж приток от интелигенция, без който то не може да съществува и не може да се развива.

Към това трябва да се прибавят и някои особености въз качествената страна на нашето образование.

Н. Мушановъ (д): Нещо за Свободния университет, г. Мишайковъ? То е интересно.

Д. Мишайковъ (д. сг): Тоя въпрос не може да влезе въз програмата на тая ми реч.

Н. Мушановъ (д): Ако искате да бъдете логичен, трябва да влезе въз програмата Ви и това.

Д. Мишайковъ (д. сг): Вие ще го засегнете, когато вземете думата.

Когато аз говоря за надпроизводство на интелигенция, това надпроизводство засяга всички учебни заведения въз България, включително и всички университети, обаче грешката е въз постановката на сръдното образование.

Г. Чернооковъ (д. сг): Този апостроф интелигентен ли беше или полуинтелигентен?

Д. Мишайковъ (д. сг): Аз съмтам, г. г. народни представители, че е една грешка въз нашето основно образование откъсването на прогимназиалното образование от първоначалното. Преди още децата да закрепнат, те прекъсват връзката си с едно училище, което е другоаче организирано, и отиват въз прогимназията, която повечко се приближава по своята организация към гимназията. Отношенията въз първоначалното училище са свършено други, свършено различни от отношенията въз прогимназията. И аз съмтам, че един път случай да наблюдавам деца, които са излезли от първоначалното училище с успех и с зачатки на характер, как те въз прогимназията губят тия ценни качества, за да ги загубят по-нататък въз много случаи окончателно въз гимназията. Затова аз съмтам, че една от належащите реформи, която би трябвало да стане въз бъдеще у нас, тя е да се приближи прогимназиалното образование до първоначалното, за да имаме ние едно основно образование, тъй както го има въз много страни, с 7—8-годишен курс, което да представлява нещо завършено и цялостно, след което да дойде или гимназията, или една цяла система от допълнителни или специални училища, които да дадат възможност на нашата младеж да получи не едно образование с диплом, а да получи едно образование, което ще я направи годна за живота, да изкарва своята прехрана.

Аз намирам, г. г. народни представители, че при иначе добре поставеното образование от педагогическо гледище въз нашата страна, ние не сме застъпили добре онова, което аз бих нарекъл социално и държавно гражданско възпитание. Задачата на училището не е само да даде знание на младежта, тя не се състои само въз това, да даде възможност на младежа чрез една професия да изкарва своята прехрана; училището трябва да даде и нужното об-

ществено и гражданско възпитание на младежа. Под социално възпитание аз разбирам внедряването въз душата на младежа принципите на социалната полза и социална сираведливост. Под принцип на социална полза аз разбирам навика да се правят жертви въз полза на обществото, за да се постигнат по-свършено цели, които индивидът си поставя. Под принцип на социалната сираведливост аз разбирам онзи морален мотив, който ни кара да гледаме на другите хора като на наши близки, особено на ония, които са по-зле от нас, и който ни заставя да мислим за тях, да желаем да ги издигнем, да желаем да им помогнем. Ние не сме обръщали достатъчно внимание и на държавно-гражданското възпитание, основата на което е разбирането на смисъла, на значението на държавата, на отношенията между гражданина и държавата, преценката на първата и задълженията на гражданина въз една държава и, което е особено важно, начина, по който живее една държава, начина, по който противоречивите тежнения, желания и интереси въз голмата цялост на държавното управление се примиряват или се съединяват, за да може цялото да продължи своето съществуване, и да го продължи винаги с по-голям и по-голям успех. Ние трябва да създадем у нас една школа на социално и гражданско примирение; ние трябва да създадем навик да се търпим един други. Най-големият признак на недостатъчна култура е липсата на търпение и търпимост. Онзи народ, който не притежава способността да изчака, да търпи, той е изложен винаги на грешки и на опасности. И аз мисля, че нашата близка история ни дава достатъчно доказателства въз подкрепа на това твърдение. Тази способност към търпение, към изчакване, тази способност към примирение, към събиране, към компромис, разбира се, не може да дойде изведнаж, но тя трябва да се култивира съзнателно въз нашето училище, което, повтарям пак, трябва да служи не само на целия на образованието, но трябва да служи и на целия на възпитанието и преди всичко — на целия на гражданското и държавно възпитание.

Една слаба страна въз нашето училище е особеността съставъ на учителския персонал. Преди да кажа своята дума за това, за да не бъде криво разбиран, аз ще заявя, че от наблюденията, които съм направил, от това, което знам за нашето училище и за нашето учителство, мога да кажа, че като българин се гордея с учителството, което ние притежаваме. Учителите въз основните училища у нас, особено въз последно време, като педагози дадоха блестящо доказателство за своята педагогическа способност. Обаче онова, което е дефект въз това отношение, онова, на което искам да обърна внимание, то е, че една голяма част от това учителство, вследствие на силни влияния, вследствие на идеализъм, беше попаднала и още се намира под хипноза на известни крайни идеи. Следвайки такива идеи, те мечтаят за едно бъдеще, което е повече или по-малко утопично, което няма реално значение за днешния ден; те мечтаят за онзи ден, когато въз няколко часа, въз няколко дни тоя ад, който е сега на земята, ще може да бъде замънен изведнаж с един рай, вследствие на което те се отчуждават от реалните задачи на днешния ден. Дребното производство е осъдено на загинаване от известни теории. Едно време беше осъдено на загинаване и дребното земледелие. „Защо ние, които сме въз селото, ще се интересуваме от това, което загинава? Ние трябва да очакваме онова хубаво, светло, голямо, което ще дойде вместо това, което си отива. И тогава ние ще работим, сега няма смисъл да работим“. При такава една психология никой не би могъл да отрече, че у нас съществува известна отдалеченост между реалните нужди на живота въз града и селото и нашето учителство. Не искам да кажа, че няма учители, които вършат практическа работа. Те не са малко, те са много. Аз познавам такива.

И. Януловъ (с. д): Въз кооперациите, напр.

Д. Мишайковъ (д. сг): Да, и въз кооперациите, и въз други области. Обаче има една голяма, значителна част от нашето учителство, която стои на страна от живота на бащите на децата, вследствие на което нашето учителство, взето изцяло — не говоря за изключенията — не е могло да изиграе онази културна, творческа роля, особено въз малките населени пунктове на нашата страна — въз селата — каквото му се пада да изиграе.

Към всичко това, когато е въпрос за днешното положение, прибавя се и стопанската криза. Стопанската

криза не е само у нас, тя е обща. Тя се дължи на нарастналото производство вследствие на това, че воюващите държави тръбваше да получават от други страни онъзи продукти, които бяха необходими за задоволяване на техните нужди. Производството нарастна още и за това, защото във воюващите държави се засилиха известни индустрии, които бяха необходими за нуждите на войната. След войната, страните, които бяха доставчици на воюващите страни, продължиха да произвеждат ония количества продукти, които произвеждаха през време на войната, а въ същото време се започна съвземането на производството във воюващите страни. Вследствие на това от известно време насам се чувства едно надпроизводство. Според изчисленията, които бяха представени въ международната стопанска конференция през последната сесия, населението въ целия свят, през периода от 1913—1925 г. е нарасло съ 5%, а производството е нарасло съ 15—18%. Производството, следователно, е нарасло съ много по-голям процент, отколкото самото население. Втора една причина на тази голяма криза тръбва да диримъ въ образуването на новите държави, което откъсна много производствени центрове от техните стари пазари. Вследствие на това сега тръбва да става едно ново приспособление на производството към пазара. Тръбва да се търсят нови пазари. Пласирането на произведените стоки среща непрекъснато затруднения. На трето място тръбва да се посочи отслабналата популателна сила на консоматорите въ Европа. На четвърто място — тук вече ние дохождаме до причини, които иматъ по-тесно значение специално за Европа — прехвърлянето на капиталите през време на войната от Европа въ Америка. Особено голямо значение за Европа има откъсването на Русия, вследствие на събитията там, от стопанския живот въ Европа. Русия не може да купува, защото тя много малко произвежда. А тя консумираше значително количество от индустриалното производство на останалите европейски държави. Този клиентъ сега отсъства и неговото отсъствие естествено се чувства твърде силно.

Най-сетне тръбва да се прибавятъ още ретарациите, които тежатъ върху държавите, победени въ войната, дълговете, които тежатъ върху държавите, които излъзоха победителки, и загубите, които народните стопанства на много държави претърпиха вследствие на повредените валути.

И нашето стопанство се намира под влиянието на тази обща стагнация. У насъ обаче има и специални причини, които изостряватъ стопанската криза. Азъ ще кажа веднага: главната причина за изостряването на стопанската криза е недостатъчното развитие на земеделското производство, специално на зърненото производство въ нашата страна. Преди войната ние имаме едно зърнено производство от около 630 кгр. на глава от населението, а сега само 400 — 450 кгр. — едно грамдно намаление на зърненото производство съ огледъ на величината на населението. Преди войната ние правихме износъ на зърнени произведения между 600 и 800 милиона килограма, днесъ правимъ износъ между 200 и 220 милиона килограма. Преди войните ние получавахме от износа на зърнени произведения около 4 милиарда днешни лева; днесъ ние получаваме от нашия износъ на зърнени произведения едва около 900 милиона или единъ милиардъ лева, — малко повече от стойността на изнасяните яйца: от износъ на яйца получаваме вече около 700 милиона лева. Износътъ на яйцата по значение постепенно расте и ако продължава да върви така, може би да задмине износа на зърнените храни. Въ същото време, наистина, се издигна по своето значение производството и износътъ на тютюна. Печалното, обаче, е, че особено от две години насамъ, тютюневото производство и тютюневият износъ се намиратъ въ една криза вследствие на специални причини. Главната, основната причина на това е, че преди войните производството на ориенталските тютюни беше 50 милиона, а сега е вече 150 милиона килограма. Ние получавахме висока цена за нашите тютюни тогава, когато нъмахме много конкуренти на международния пазар; обаче сега вече всички страни производителки конкуриратъ, вследствие на което през миналата 1926 г. ние получихме за нашия тютюн единъ милиардъ лева по-малко отколкото получихме през 1925 г. Тази загуба ние не можахме да компенсирате от другаде, защото въпреки сравнително добрата реколта, нашият износъ на зърнени произведения както през 1925 г. така и през 1926 г. не се увеличи.

Друга една причина, която усложни стопанското положение въ нашата страна, сж многобройните кредити, които получиха нашите импортьори през 1924 г. отъ странство. Тия кредити подмаиха мнозина отъ нашите импортьори

да направятъ голъми щокове, използвайки леснотата, съ която намираха голъми кредити и надявайки се на добри реколти, надявайки се особено на добрата реколта през 1925 г. Обаче реколтата през 1925 г. не даде тия резултати, които се очакваха; щокоевите на импортирани стоки не можаха да се пласиратъ твърде бързо и мнозина отъ импортьорите попаднаха въ твърде трудно положение.

Най-сетне една отъ причините за стагнацията, която ние днесъ наблюдаваме, е и инвестирането на голъма частъ отъ народните спестявания въ строежъ. Това инвестиране сега дава своите резултати, защото то се отразява върху купувната сила на цели слоеве, особено отъ градското население, които сж задължили срещу постройките, които направиха, и тръбва сега интензивно да връщатъ направените заеми.

Положението се още повече изостря поради нарастването на потребностите. Нарастването на потребностите не е причина за стопанска криза, обаче то усложнява, утежнява понасянето на стопанската криза: колкото сж по-големи потребностите, толкова недостатъкътъ на платежни средства се чувства по-тежко и се усилява съзнанието, че кризата е тежка.

Стопанската криза естествено се отразява и върху положението на държавното съкровище. Постъпленията въ държавното съкровище у насъ зависятъ въ най-голяма степенъ отъ косвените данъци. А постъпленията отъ косвените данъци зависятъ отъ консомацията: колкото консомацията е по-висока, толкова и постъпленията въ държавното съкровище ще бъдатъ по-големи. Вследствие ограничението на консомацията, и постъпленията въ съкровището отъ известно време насамъ станаха твърде малки. И това е положение, което ние имаме при сравнително добри реколти през 1925 и 1926 години. Ние можемъ да си представимъ какво може да бъде въ бъдеще, ако, както се е случвало и други път въ нашата страна, следъ добри реколти, няколко години подъ редъ дойдатъ лоши реколти.

Г. г. народни представители! Азъ виждамъ голъмите задачи на управлението и на този Парламентъ въ борбата срещу тия недъзи, които изброихъ, които не сж всичките, които не изчерпватъ изобщо недъжите въ нашата страна, но това сж недъжите, които азъ смятамъ за най-важни. Ние тръбва да вземемъ основни мърки, за да църимъ тия злини издълго, а не съ палативи.

Ние тръбва непременно да предприемемъ сериозни реформи въ нашата образователна система; ние тръбва да приближимъ нашата образователна система къмъ образователните системи на другите държави, на държави като Дания, като Германия, които иматъ по-голямъ опитъ отъ насъ и въ които образованието е дало по-добри резултати и по количество и по качество.

Ние тръбва да вземемъ мърки и за издигането на чиновничеството. Чиновничеството тръбва да се състои отъ най-добрите, отъ най-способните хора въ страната. Това тръбва да бъде амбицията на всяка една държава. За да могатъ да се взематъ на държавна служба най-добрите, те тръбва да бъдатъ добре платени. Чиновниците въ нашата държава не сж добре платени, и особено зле платени сж ония 100 или 150 души, които сж душата на управлението въ нашата страна, ония, които сж шефове на служби. Защото въ всяка една държава управлението фактически се извършва отъ 100 души, които ръководятъ службите. На тия 100 места въ държавата тръбва да бъдатъ повикани най-подготвените, най-почтените, най-способните хора въ страната. Тръбва, разбира се, да се мисли за подобрене положението на всички чиновници у насъ. Може ли да стане това и какъ може да стане? Ние не можемъ сега да увеличаваме заплатите на чиновниците; но ние бихме могли да направимъ нщо, за да приспособимъ количествено нашето чиновничество къмъ реалните нужди на държавата. Има една започната работа въ това отношение отъ същата комисия, за която ви говорихъ, има турено начало на съкращение броя на чиновниците, има турено начало и на проучвания, които целятъ реформиране на службите. И азъ се надявамъ, че това начало нма да остане само начало, че тази работа, която е започната, ще продължи, и ще продължи съ една неуклонна енергия. Ние не можемъ изведнажъ да съкратимъ значително броя на чиновниците. Този въпросъ, между другото, е и единъ социаленъ въпросъ. Ние тръбва да мислимъ, че тези хора, които ще напуснатъ държавната трапеза, тръбва да иматъ условия и време да си намерятъ друго занятие, за да не останатъ безъ никакви средства на улицата. Въ този процесъ на намаление на службите, на чиновниците, тръбва да се спази известна постепенностъ и тръбва да има грижа и внимание отъ страна на държавата къмъ съдбата на ония, които ще бъдатъ

уволнени. Но това чиновничество, което имаме днес, то е извън възможностите, извън нуждите на нашата страна. И додето имаме толкова многобройно чиновничество, ние мъчно бихме могли да направим нѣщо съществено, за да подобрим изобщо положението на чиновничеството у насъ.

Нашите финанси. Азъ напълно одобрявамъ стегнатостта, която проявява сега г. министърътъ на финансите. Ние имаме нужда отъ стегнатост въ разходите, ние имаме нужда отъ пестеливост, ние имаме нужда отъ постепеност. Но ние имаме нужда и отъ едно общо ръководство, отъ единъ общъ планъ, по който ще вършимъ творческата работа на държавата и по който ще разходваме държавните сръдства. Тръбва да престане конкуренцията между различните ведомства за привличане сумитъ на бюджета. Тръбва да има една обща идея, една обща програма, тръбва да има едно класифициране, едно категоризиране на нуждите на държавата споредъ тяхната важност и съобразно съ значението на тези нужди да се разпределят сръдствата, които държавата може да отдели за постигането на своите творчески задачи. Изхождайки отъ това схващане, азъ пакъ съмъ длъженъ да заявя, че напълно одобрявамъ политиката на г. министра на финансите, който тури начало на едно такова обединение въ разходите на държавата.

Обаче, все пакъ най-голямата задача на управлението си остава повдигане и увеличение на производството, защото само чрезъ увеличение на производството ще може да се премахне стопанската криза. На първо мѣсто ще тръбва да се увеличи земеделското производство. Азъ нѣма да спирамъ вашето внимание подробно върху тоя въпросъ. Знаете всички, че Министерството на земеделството е започнало една редица мѣроприятия, които въ известенъ периодъ отъ време ще дадатъ очакваните резултати. Тия резултати ще бъдатъ толкова по-големи и тяхното настъпване ще стане толкова по-скоро, колкото по-големи ще бъдатъ пашите грижи къмъ тия мѣроприятия и колкото по-щедри ще бъдемъ ние въ сумитъ, които ще отделиме за реализирането на тия мѣроприятия. Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че ние ще тръбва да бързаеме въ това отношение. Първата причина, която тръбва да ни кара да бързаеме, е, че ние тръбва да се застраховаме част по-скоро срещу лошите земеделски години. Ние тръбва да се застраховаме срещу една опасност, която сега още мъгляво се чертае на небосклана — опасността отъ падането на ценитъ на земеделските произведения. Когато, съ течение на времето, Русия отново заеме своето мѣсто на производителка на зърнени произведения и когато другите европейски страни, които бѣха въ война, възстановятъ напълно своето земеделство, ние ще бъдемъ предъ опасността, че надпроизводството на земеделските произведения ще стане още по-големо и това ще докара като последиствие едно значително падане на ценитъ на тия произведения — такова спадане на ценитъ, на каквото бѣхме свидетели презъ 80-те години, вследствие на американската конкуренция. Сега се очаква руската конкуренция, и ние тръбва да се подготвимъ за това време, защото при недостатъчната производителност на нашето селско стопанство, едно падане на ценитъ на земеделските произведения ще има много лоши последиствия. Ние ще можемъ да посрещнемъ падането на ценитъ на земеделските произведения по-добре, по-издръжливо, ако поне до това време успѣемъ да увеличимъ общото количество на продуктите, които дава земеделството, за да можемъ съ увеличението на тия продукти напълно или донѣде да балансираме загубата, която би настъпила отъ спадането на ценитъ.

Втора една причина поради която азъ смѣтамъ, че културната работа за модернизиране на нашето селско стопанство има особено голѣмо значение за нашата страна, е, че модернизирането на производствения процесъ въ селото ще има не само стопански, но ще има далечни и дълбоки културни, обществени, психологически последиствия. Увеличението на производството въ селото е единствениятъ пътъ, по който ние ще премахнемъ стопанската криза, затова, защото, увеличавайки платежната сила на селското население, ние ще увеличимъ търсенето на индустриалните произведения, ние ще увеличимъ търсенето на произведенията на занаятчиите, ние ще създадемъ по-големи приходи и за съкровището.

Но наредъ съ това, чрезъ модернизирането на селското стопанство, ние ще можемъ да създадемъ единъ новъ духъ, една нова психология въ нашето село. Каква е психологията днесъ въ селото? Който познава селския животъ, който знае какъ се извършва производствениятъ процесъ въ селото, ще дойде до много печални размисления. Нашиятъ селянинъ не оре съ плугъ, повечето селяни орятъ съ

орало. Повечето селяни — не повечето, а грамадната част съятъ съ ржка, тѣ жьнатъ съ ржка, тѣ косятъ съ ржка. Извършването на тия операции по този примитивенъ начинъ изисква страшно напрежение на силите за кратко време — такова напрежение на силите, което докарва дори помрачение на съзнанието. Следъ такова изтощение въ производствения процесъ, на което е изложенъ нашиятъ селянинъ, той е мъчно достъпенъ за ония размисления, за ония настроения, които тръбва да има единъ уравновесенъ гражданинъ. При това, при голѣмата екстензивност на земеделското производство въ нашата страна, нашиятъ селски стопанинъ се намира постоянно подъ страха, че резултатътъ отъ неговия трудъ може да изчезне вследствие на природните стихии. Понеже селянинътъ работи много примитивно, той не може да се бори ефикасно съ природните стихии: сушата, наводненията, градушката, които могатъ да унищожатъ или да намалятъ производството. Всички ония селски стопани, които иматъ малко земя, които изкарватъ толкова, колкото е горе-долу нужно за да се прехранятъ, толкова повече ония, които изкарватъ още по-малко, сѣ изложени на опасността презъ една лоша година да разстроятъ своето стопанство за нѣколко години. Нѣколко години следъ това тѣ сѣ принудени да работятъ и да носятъ последиствията на една тежка година. При каква перспектива? Че тъкмо когато ще се освободятъ отъ тази тежестъ, ще настѣпи нова лоша година и тѣ отново ще тръбва да носятъ същите тежести. Чудно ли е, че при тия условия твърде често въ нашето село вие ще намерите настроението на отчаяние, настроението на песимизъмъ, липса на вѣра въ собствените сили, липса на вѣра въ бъдещето? Чудно ли е, че при такива условия ушитъ на много селяни сѣ готови да слушатъ онова, което имъ се говори отъ представителитъ на крайността у насъ?

Модернизирането на производствения процесъ въ селото ще може да измени това положение. Замяняването на ралото съ плуга отървава селянина отъ една голѣма част отъ усилията, грубитъ физически усилия, които той тръбва да полага въ работата. Същиятъ ефектъ ще има отъ замяняването на ръчното сѣяне съ редосѣялката — да не говоримъ за другите ползи. Същиятъ ефектъ ще има и отъ използването на жътварката при жътвата. Смѣняването на сѣмето на пшеницата — това велико дѣло на моя колега г. професоръ Ивановъ и неговитъ съратници — ще даде възможностъ на нашия селски стопанинъ да се бори по-успѣшно съ негодитъ на природата, защото новитъ семена сѣ по-упорити, тѣ издържатъ срещу вредното влияние на природните сили.

Всичко това ще намали усилията, които тръбва да прави селянинътъ, и ще му даде възможностъ да си отдѣхне — ще му даде време да се спре и да помисли върху целъ редъ въпроси, върху които той сега много рѣдко мисли. Въмѣсто трудъ съ това напрежение въ кратко време, следъ което настѣпва летаргия, ще дойде едно продължително, но не изнурително използване на работното време, тъй както го виждаме въ Европа, което ще даде възможностъ на нашия селянинъ да намѣри нови източници за доходи и по този начинъ още повече да засили своето благосъстояние. При такова едно положение, онова преобладаващо настроение на песимизъмъ, което виждаме днесъ, ще можемъ постепенно да замянимъ съ едно настроение на оптимизъмъ, на вѣра въ бъдещето, ще можемъ чрезъ културата, чрезъ техниката, чрезъ подобрене благосъстоянието на селянина да отворимъ нови хоризонти за него, да отворимъ душата му за свѣтлината, за хубавото, ще го научимъ да обича живота, да обича хората, ще го научимъ да не се поддава на отчаяване, да се привърже по-силно, отколкото сега, къмъ своята държава, да ѣ бѣде вѣренъ и да очаква отъ нея помощъ въ дѣлото, което върши.

Ето, това е, г-да, идейната, психологическата страна на тази голѣма културна работа, която е предприета въ селото. И въ името на тази именно психологическа страна азъ смѣтамъ, че ние всички до единъ въ Парламента, безъ разлика на това къмъ коя група принадлежимъ, тръбва да пожелаемъ да изнесемъ този въпросъ за стопанското модернизиране и културното развитие на селото, за да можемъ паралелно съ това да създадемъ условия на новъ общественъ и политически животъ въ нашето село. (Ръкоплѣскания отъ сговориститъ)

Тази задача не може да бѣде задача само на една политическа партия. Тя тръбва да бѣде задача на всички политически партии. Азъ виждамъ въ този Парламентъ толкова много млади сили, които сѣ жадни за творчество, за работа. Нека да поискатъ да бѣде тяхна гордостъ, презъ времето на този Парламентъ да може да се разреши, ако не напълно, то въ голѣма степенъ, най-голямата проблема на

нашият стопански и обществен-политически живот. На тая сграда стои надписът „Съединението прави силата“. Нека всички без разлика на политически убеждения, съединим нашите усилия, за да възвърнем у народа доверието въ неговите сили и за да организираме тия сили не за целите на демагогията и разрушението, а за целите на творчеството, на културата, на прогреса. (Гласове „Браво“ и продължителни ръкоплъскания отъ сговористите)

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народният представител г. Никола Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Общоприето е при разискванията по отговора на тронното слово да се прави по-кратко или по-изчерпателно изложение върху вътрешната и външната политика на правителството, на управляващата партия въобще. Това е една парламентарна традиция, която се следва вече отъ много години и въ нашата страна, и отъ която може и тръбва да се очакватъ най-добри последици. При разискванията именно по отговора на тронното слово се дава възможностъ да се засегнатъ редица въпроси отъ всички области и ведомства на държавния живот. Днесъ, обаче, въ настоящата извънредна сесия, азъ считамъ, че едно изчерпателно и обстойтелно разискване, или, ако щете, бѣгло дори засѣгане на редицата въпроси отъ вътрешната политика най-малко не е належащо, най-малко не е необходимо. Разбирамъ, че настоящата първа извънредна сесия на новоизбраното XXII обикновено Народно събрание има по-ограничени задачи, има строго опредѣлени, кратки, близко осъществими цели, тъй както тѣ сѣ набелязани въ тронното слово. Затова азъ отъ своя страна и отъ името на радикалната парламентарна група ще си позволя да засегна само най-животрелпущия, най-злободневния въпросъ отъ вътрешната политика и да се спра много накратко, много набѣгло, само съ нѣколко думи, върху най-жизнени, най-актуелните въпроси отъ външната политика.

Днесъ за днесъ, г-да, голѣмиятъ въпросъ, който спира вниманието на обществото, на нашето общественно мнение, който занимава и почитаемото правителство, който несъмнено занимава и почитаемото народно представителство, е въпросътъ за произведените избори. Тоя въпросъ самъ по себе си е важенъ, той е съществено за една парламентарна страна. И отраденъ е фактътъ, дето той възбуди и поддържа вниманието на обществото върху себе си. Защото — така е въ всѣка парламентарна страна — изборитѣ сѣ изходниятъ пунктъ, основниятъ моментъ, отъ който почва развитието и осъществяването на една или друга политика, на едно или друго управление, изборитѣ сѣ, които даватъ първата характеристика на режима, който има да се изживѣе презъ даденъ периодъ отъ време, въ случая презъ легислатурния периодъ на Камарата. И едно правителство, което иска да остане върно, малко или много, на парламентарните традиции, е длъжно да засегне и тоя въпросъ въ тронното слово. И действително тоя въпросъ е засегнатъ въ тронното слово, а и проектътъ за отговора на тронното слово спира вниманието на народното представителство върху него.

По кой начинъ се произвеждатъ изборитѣ въ една конституционна и парламентарна страна, какви сѣ изборните резултати, какви сѣ изборните похвати, изборните прийоми на администрация и на власт, и по кой начинъ отъ друга страна избирателитѣ, гражданството е осъществило своето избирателно право и доколко то легално, спокойно, трезво и достойно отстоява своите граждански и политически права — това сѣ двата момента, или по-право това сѣ дветѣ страни, ако мога така да кажа, на медала, на изборната монета, които има да дадатъ характеристика за управляващи и за управляеми. Ние, радикалитѣ, години подъ редъ сме поддържали и поддържаме, какво първото условие за конституционенъ и парламентаренъ животъ въ нашата страна е произвеждането на едни наистина свободни избори. Защото нѣма ли въ една страна свободни въ истинския, въ действителния смисълъ на думата избори, нѣма ли достатъчни гаранции за свободното проявление на народната воля, ние не можемъ да очакваме отъ новоизбраното народно представителство едно достойно държане предъ ония, които има да се явятъ като министри и управители презъ легислатурния периодъ отъ 4-тѣ, или отъ повече или по-малко години, въ зависимостъ отъ това въ коя държава, презъ каквъ периодъ отъ време се произвеждатъ изборитѣ. Ние считаме, какво Парламентътъ може и тръбва да

бѣде голѣмъ факторъ и гарантъ за правата и свободите на гражданството. Парламентаризмътъ, за да бѣде осъщественъ отначало и до край трѣбва въ своето начало, въ своя изходенъ моментъ, да бѣде проявенъ правилно, да бѣде създадена всичката възможностъ и сигурностъ на гражданството да упражни спокойно и свободно своите права и същевременно да изпълни и своите длъжности като избирателна маса.

Ние схващаме, какво първото условие — върху това не може да има споръ — за издигането на Парламента, за проявяването и осъществяването на конституционния строй въ всѣка страна, която претендира да следва принципитѣ на конституционализма, това е политическата култура, гражданската зрѣлостъ на избирателната маса, на управители и на управляеми, това е практическата подготовка на малките и голѣми обществени мѣстни и централни дейци. Това е предпоставката, това е базата, безъ която не може да има добре разбранъ конституционенъ животъ, добре уредена въ парламентарно отношение държава.

Но веднага следъ тая първа предпоставка, следъ тия основни потребности — култура, издигнато гражданско съзнание, политическо възпитание и практическа подготовка на по-малки и на по-голѣми обществени дейци — идва втората важна и съществена мисълъ за правилното проявление на парламентарния животъ и за едно истинско конституционно парламентарно управление. Това е свободно произведениятъ изборъ. Безъ свободно произведенъ изборъ, г. г. народни представители, ние мислимъ и нѣма да престанемъ да поддържаме тая мисълъ, не ще достигнемъ до единъ конституционенъ и парламентаренъ животъ, който да ни поведе системно и постепенно, но твърдо и неотклонно къмъ по-добро бѣдеще, както въ вътрешния държавенъ животъ, така и да ни благоприятствува за постигането на голѣмитѣ цели въ нашата външна политика. И тукъ по този въпросъ, за щастие, господата, които днесъ управляватъ нашата страна, Демократическиятъ сговоръ като партия и ония, които се явяватъ като министри отъ страна на Демократическия сговоръ, често пѣти въ миналото, па и днесъ не сѣ престанали да поддържатъ, какво наистина гражданските права и свободи сѣ базата за спокойния и миренъ вътрешенъ животъ и за преуспѣването, въ всѣко отношение, на страната ни.

Днесъ азъ прочетохъ една хубава, една стройно изразена мисълъ на г. финансовия министъръ въ една негова речъ, държана въ гр. Русе на 27 май т. г. Тамъ уважаемиятъ професоръ г. Молловъ се е провикналъ, между другото, така: „Кажете, за Бога, има ли днесъ система на тероръ въ България? Такава имаше презъ времето на Стамболийски, когато цепеницитѣ се кръстосваха отъ трибуната на Народното събрание“. И като за злощастие, като за ирония, не за ирония, която трѣбва да ни радва, или която може да възбуди чувство на злоба у противникитѣ му, у онези, които не се числятъ въ редоветѣ, въ които се числи финансовиятъ министъръ г. Молловъ, но, като злощастие за страната и като нещастие за самия министъръ, сѣция день нѣколкомина детективи, а именно: Василь Николовъ Владовъ, Ради Ангеловъ, Маринъ Тодоровъ, заедно съ младшия полицийскъ стражаръ Дочо Тодоровъ, къмъ 9 ч. вечерта въ с. Свале-никъ, Русенска околия, преследватъ и търсятъ отъ къща въ къща представителитѣ на нашата коалиция между радикали и Българския земеделски народенъ съюзъ, Стара-Загора, търсятъ нашитѣ агитатори д-ръ Ив. Калиновъ, адвокатъ, и първия кандидатъ въ листата Коста Г. Дачевъ. Намиратъ ги въ дома на Иванъ Д. Пиргозлиевъ и хвърлятъ въ двора му една бомба бухалка, която експлодирала на едно разстояние 25 крачки отъ мѣстото на хвърлянето, като заедно съ туй сѣ надали около 15 револверни изстрели. Ето, г. г. народни представители, една малка фотография, единъ моментъ, който азъ откъсвамъ, за да противопоставя на мисълта, на вѣратата на г. финансовия министъръ въ неговата речъ, произнесена сѣция день въ Русе, където фактитѣ и действителността веднага го опровергаватъ и тъй жестоко, тъй страшно идатъ да съкрушатъ и да отрекатъ неговата мисълъ и неговото очакване, че въ България въ изборитѣ, които се произвеждаха тогава, не е имало система на тероръ.

Но тукъ ще се изтъкне, ще се възрази, може-би, че това е единъ единственъ случай. Азъ бихъ могълъ да изброя редица случаи отъ много мѣста въ страната — фразантни факти, факти, които идатъ да затвърдятъ убеждението у насъ, хората, които не можемъ да бѣдемъ подозирани нито въ еднофронтство, нито въ крайни идеи, че презъ вре-

мето на току-що произведените избори имаме система на тероръ и насилия. обстоятелството, че въ току-що произведените избори има подадени едва ли не стотина констатации за изборни насилия и нередовности, най-добре иде да илюстрира и да затвърди мисълта, какво и тия избори, за нещастие и за съжаление на насъ, хората на умърените разбирации и на ежедневната работа и пропаганда за редъ и законностъ, и тѣ се произведоха не безъ насилия, а при единъ системно упражненъ тероръ.

За този фактъ, г. г. народни представители, който ви изтъкнахъ и който е такава жива и страшна илюстрация за нашите изборни нрави, има заведено углавно дѣло предъ Русенския окръженъ съдъ по № 767 отъ 1927 г., има обвинителенъ актъ по чл. 392 отъ наказателния законъ. И днесъ азъ получихъ единъ преписъ отъ този обвинителенъ актъ.

Г. Марковъ (з. в): Утре ще се даде амнистия и туй то!

Н. Андреевъ (р): Азъ, обаче, като държа смѣтка за времето, което остава до закриването на заседанието, ще побързамъ да спра вниманието на г. г. народните представители върху оиѣзи конкретни факти, върху оиѣзи конкретни прояви на насилие, на заплашване, на изборно мошенничество, на непочтеностъ въобще, които непосредствено изживяхъ, на онова, което непосредствено чухъ и видяхъ, за да не се помисли, че искамъ да абсорбирамъ общо фактите изъ цѣлата страна, безъ да ги конкретизирамъ изрично.

Всѣки отъ г. г. народните представители, които биха взели думата по отговора на тронното слово и биха се спрѣли на начина и срѣдствата, съ които се произведоха изборите, на свой редъ ще допълни оная мрачна и тъмната картина, която представляваше изборниятъ периодъ до 29 май 6 ч. вечерта.

Нѣкои отъ сговористите: Брей, мрачна!

Н. Андреевъ (р): Много мрачна и много тягостна, както ще имате случай да се убедите следъ малко, ако имате търпение да ме изслушате. (Възражения отъ сговористите)

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Оставете да се изкаже човѣкътъ. Той вижда мрачно!

Нѣкой отъ сговористите: Плаче за Костурковъ.

Н. Андреевъ (р): На първо мѣсто, употребиха се толкова много заплашвания, отъ такова различно естество и видъ, че е невъзможно тѣ да бъдатъ изброени.

Официални представители на властта, стражари, пристави, детективи, кметове и какви ли не още, официално и открито забраняваха на избирателите да посѣщаватъ опозиционните събрания. Лично азъ, въ множество села, на мои събрания въ Ломската избирателна околия съмъ преживѣлъ подобни забрани. Забраняваше се и на кръчмарите да даватъ своите помѣщения, кръчмите, за публични събрания. Въ с. Луковица, Ломска околия, стигнахме до единъ курюозъ. Кметътъ забрани на кръчмарите да дадатъ своите помѣщения за нашето събрание; ние бѣхме принудени да платимъ наемъ за една селска колиба 200 л. за 1 часъ време, за да направимъ своето публично събрание. Голѣма бѣше нашата изненада, обаче, когато заплашиха собственика на тази селска колиба и го заставиха да ни повърне обратно 200-тъ лева, за да не можемъ и въ нея да направимъ публичното събрание и да кажемъ нашата дума, нашата правдива критика и мисль върху онова, което е извършено отъ досега управляващата партия Демократически сговоръ. Ние не можахме да правимъ събрания и въ училищата, защото правилникътъ по Министерството на народното просвѣщение забранява това, обаче, правителствения партизани на много мѣста, за да не кажа навсѣкѣде, правѣха своите събрания въ училищните помѣщения.

Имаше редица случаи, кѣдето полицейските органи разгонваха нашите събрания, осуетяваха ги, дори тогава, когато селяните бѣха събрани и ние бѣхме започнали да говоримъ нашите предизборни думи; тогазъ се явяваха полицейските конни стражари, които съ кавалерийски галопъ разгонваха избирателите.

Отъ сговористите: Ей-й-й! (Възражения)

Нѣкой отъ сговористите: Какде?

Н. Андреевъ (р): Типиченъ случай! Азъ ще ви посоча името и нумера на стражаря — полицейскиятъ стражаръ Георги Ингилийски, № 11, при Ломското околийско управление. Това го направи той, оседдалъ своя конь, въ селото Моминъ-Бродъ. Бихъ могълъ да ви цитирамъ тѣжбата, която дадохме до г. прокурора — между множеството други тѣжби, които подадохме — а именно вх. № 3.777 отъ 20 май 1927 г. срещу старшите полицейски стражари при Ломското околийско управление Цеко Патовъ, Никола Каменевъ Карловеца, Тодоръ Червеняка и др., кѣдето ние изброяваме конкретни имена, дати, лица и села отъ кѣдето бѣха разгонвани ношно време, закарвани насилъ въ участъците и бити хора, обискирвани и претърсвани къщата имъ, на която тѣжба е даденъ надлежниятъ ходъ и се е образувала надлежната преписка въ Ломския паркетъ.

Г. г. народни представители! Заплашванията биваха отъ най-разнообразенъ видъ, отъ най-разнообразно естество. Имаше и такава едно изобретение: Вълчедръмскиятъ полицейски участъкъ бѣше разпоредилъ, щото хората отъ съседните села Черни-Връхъ, което е на 7 км., и Горна-Инойница, което е на 12 км. — хората на опозиционната партия, ония съществено, които се числѣха къмъ нашата коалиция — да идватъ отъ своите села и да се разписватъ въ Вълчедръмския участъкъ по 2—3 пъти на день, което ще рече, да не може да се извърши никаква полска работа и да не може да се отдаде на никакви стопански занятия оня, който е подложенъ на тона своеобразе. (Възражения отъ сговористите) Г-да! Преди малко уважаемиятъ г. професоръ Мишайковъ ни учеше да се изгърниваме, да свикнемъ къмъ търпение и азъ въ моменти, безъ да искамъ да злоупотребявамъ съ времето на Камарата, да ме изслушате. Азъ изпълнявамъ единъ дългъ. Азъ говоря тѣкмо туй, което ако нѣкой оспорува или не желае да го повѣрва, може да го повѣри по частенъ или официаленъ редъ, чрезъ една парламентарна анкета.

Б. Димевъ (д. сг): (Казва нѣщо)

Н. Андреевъ (р): Имаше следниятъ случай съ самия кандидатъ отъ нашата коалиционна листа Иванъ Михайловъ отъ с. Вълчедръмъ, бившъ основенъ учителъ, младъ човѣкъ, 34-годишенъ, неопороченъ, незамѣсенъ въ събитията нито отъ 9 юний, нито отъ 23 септемврий, макаръ да е привърженикъ на Българския земеделски народенъ съюзъ. Този човѣкъ бѣше подложенъ до 25 май на ежедневенъ полицейски надзоръ; бѣше заставенъ да се явява въ Ломското околийско управление — а е родомъ и живѣе въ с. Вълчедръмъ — и да се подписва по два пъти на день въ Ломския полицейски участъкъ. (Възражения отъ сговористите) Ето ви, г-да, единъ фактъ, който не може да се отрече, а този фактъ говори за проява на едно грубо насилие.

Но азъ отивамъ по-нататъкъ. Имаше, за голѣмо и крайно огорчение на всички, и случая като следниятъ: Ломскиятъ околийски началникъ повиква сѣщия кандидатъ, трети по редъ въ коалиционната листа — моравата — Иванъ Михайловъ въ своя кабинетъ и му каза: „Ти си тоя, който се осмѣлявашъ отново да повдигашъ земеделското движение въ Ломско; ти си тоя, който искашъ отново да изнесешъ земеделското знаме на показъ предъ избирателите. Знаи, че твоята глава нѣма да остане върху раменетъ ти“.

Б. Димевъ (д. сг): Вие вѣрвате ли това?

Н. Андреевъ (р): Имамъ основания да вѣрвамъ нѣщо повече, защото въ Ломско станаха събития, извършиха се изтезания, които не правятъ честъ не само на днешната, но на която и да е властъ.

Б. Димевъ (д. сг): Бѣдете почтенъ въ тая областъ.

Н. Андреевъ (р): За да ви убедя какви сж скрупулитъ на шефа на администрацията въ Ломска околия, ще ви кажа още следното. За голѣмо съжаление, той е бившъ учителъ. Азъ казвамъ това съ стѣснение, защото нѣмамъ ни най-малко желание да засегна народното учителство и изобщо учителството въ България. Има отдѣлни екземпляри отъ учителството, но тѣ не могатъ да покръсатъ доброто име и изпитаната честъ на учителството въ България. Този човѣкъ отиде до тамъ, че на 15 май т. г. не се стѣсни да се качи заедно съ правителствения кандидатъ г. Александъръ Цаневъ въ единъ файтонъ. Г. Александъръ Цаневъ седналъ отиде заедно съ единъ отъ колегите адвокати въ града, а

околийският началник, седящ на капрата, обърнал се лице съ лице съ седящият въ файтона, държейки карабина въ ръка, така той придружава правителствения кандидат въ изборните му обиколки въ селата Орсоа, Сливата и Добри-долъ. (Възражения отъ сговориститѣ) Мнозина отъ васъ сж прочели нашата протестна телеграма до г. министър-председателя и министъръ на вътрешнитѣ работи. Това нанстина бѣше една срамна полицейска картина, която най-добре илюстрира приомитѣ и разбиранията на този своего рода шефъ на администрацията въ Ломско. Азъ и сега не допускамъ, че това държане на ломския околийски началникъ се сподѣля или одобрява отъ шефа на правителството, г. министра на вътрешнитѣ работи.

Б. Димевъ (д. сг): Нима може да се съмнявате въ тази работа?

Н. Андреевъ (р): Въ всѣки случай, подобни зрелища идатъ да покажатъ, какво тия приоми и похвати не сж строго осѣдени и не сж принципиално отречени отъ онѣзи, които днесъ ръководятъ нашата вътрешна политика. Защо? Защото и до днесъ по тая фактъ не се произведе никакво дознание, не се направи никаква провѣрка и не се вземаха никакви мѣрки било по иерархически редъ, било по справедливъ редъ срещу околийския началникъ за тази негова свобода, за това негово наложничество, за тия негови заплашвания, които извърши надъ избирателитѣ въ Ломска околия.

Изборнитѣ насилия, обаче, не се изчерпаха само съ тия различни видове заплашвания. Изборнитѣ насилия, както на много мѣста въ страната, така и въ нашата околия, се изразиха и при едни незаконни и произволни арести. Арестуваха се всѣкидневно, безразборно въ полицейскитѣ участъци, селски и градски, множество избиратели, партизани на опозиционнитѣ партии.

Отъ сговориститѣ: Ей-й-й!

Н. Андреевъ (р): Сжщиятъ господинъ, Гаврилъ Поповъ, ломски околийски началникъ, за когото нѣкои г. г. народни представители не вѣрватъ и не допускатъ да е могълъ да се проявява като администраторъ по такъвъ нагълъ, безкрупенъ начинъ въ тия избори, отиде до тамъ, че въ изборния день на 29 май т. г. сутринта е разпоредилъ въ с. Брусарци да бѣде арестуванъ нашиятъ кандидатъ, четвърти по редъ въ листата Цвѣтко Максимовъ отъ с. Брусарци — единъ човѣкъ, който и на 9 юний, и презъ септември 1923 г. се прояви като човѣкъ на реда и на закона, единъ човѣкъ, който е бивалъ нѣколко пѣти кметъ въ общината си, съставена отъ петъ села, централна община въ околията, единъ човѣкъ, който е и днесъ общински и окръженъ съветникъ, единъ човѣкъ, когото никой никога въ нищо не е могълъ да го обвини. Прочее, по нареждане на ломския околийски началникъ той бѣше арестуванъ въ двора на изборното помѣщение въ с. Брусарци, въ мое присѣствие въ 12½ ч. въ изборния день и въ 5 ч. съ влака докаранъ подъ стража въ Ломското околийско управление, откъдето едва подиръ 24 часа, благодарение стѣснената, но все пакъ достойна намѣса на г. прокурора, той бѣше освободенъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Какъ се разбира туй „стѣснена“?

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Нима вие сериозно мислите, че поради тероръ Радикалната партия се съкрати безъ остатъкъ?

Н. Андреевъ (р): Азъ не поддържамъ тази теза, г. Бръшляновъ, затова нѣма нужда вие да ме прекъсвате. Най-малко на Васъ подбавя да вложите въ устата ми една мисълъ, която на мене и презъ ума не е минавала.

Проявитѣ, похватитѣ въ последнитѣ избори, които дойдоха повече или по-малко да изнасятъ народната воля, да повлияятъ неправилно да се изрази тя, се състояха между другото и въ едни предизборни обещания, въ едни голословни, въ едни неоправдани съ нищо обещания предъ избирателитѣ, за мостове, за шосета и т. н. На нѣколко мѣста се стовариха камъни, за да се правятъ мостове, отиватъ кондуктори да измѣрватъ шосета. Въ гр. Ломъ партизанитѣ на Сговора отидоха дотамъ, че не се посвѣниха да засегнатъ името на моя политически и професионаленъ учителъ, уважаемия г. д-ръ Фаденхехтъ. Въ изборния день тѣ издадоха този розовъ афишъ, въ който се казва сле-

дующето: „Помощъ на гр. Ломъ. По настояването на първия кандидатъ на Демократическия сговоръ г. проф. Фаденхехтъ е решено да се отпусне даромъ помощъ отъ 1.000.000 л. на гр. Ломъ за възстановяване на опожарения общински домъ, поправката на който е започната. Ето първото дѣло на г. Фаденхехтъ“. (Възражения отъ сговориститѣ)

Нѣкой отъ сговориститѣ: Кой го е написалъ?

Н. Андреевъ (р): Ако желаете, можете да провѣрите кой го е написалъ. Вие сте прави да негодувате, защото това е тягостно, това е неприятно, това ви мѣчи, че сж си позволили ваши партизани да се гаврятъ съ името на вашия политически приятелъ г. Фаденхехтъ, но за голѣмо съжаление, това е фактъ. Който е любопитенъ да провѣри, че този афишъ е издаденъ отъ клуба на Демократическия сговоръ въ Ломъ, може много лесно да направи справка чрезъ печатницата въ гр. Ломъ.

К. Кънчевъ (д. сг): Този афишъ е на опозицията, г. Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): Въ този редъ на изброявания различни видове насилия и непочтености при произвеждането на изборитѣ, дълженъ съмъ да спомена и това, че въ изборния день въ редица села бѣха изгонени застъпникитѣ на нашата коалиционна морала листа. Нашиятъ застъпникъ бѣха изгонени отъ селата Черни-връхъ, Комощица, Горно-Линяво, Цибъръ, Варошъ, Сливата и др.

Г. Симеоновъ (д. сг): Не е вѣрно.

Н. Андреевъ (р): Вие, г. Симеоновъ, най-добре знаете доколко е вѣрно всичко това, защото сте отъ сжщия градъ.

Г. Симеоновъ (д. сг): Вие никога предъ никого за нищо не сте се оплаквали. Сега за пръвъ пътъ чувамъ да говорите подобни работи.

Н. Андреевъ (р): Недейте, моля, именно вие се обаждате. Знае се много добре по кой начинъ и по какъвъ редъ се произвеждатъ изборитѣ въ изборни секции, където застъпникитѣ биватъ най-брутално изгонени отъ представителитѣ и партизанитѣ на властващитѣ партии.

Азъ съмъ дълженъ, обаче, да ви посоча и другъ единъ примѣръ, който е още по-тягостенъ и мѣчителенъ за всички онѣзи, които мислятъ и очакватъ, че може най-после въ нашата държава да настѣпи редъ, свобода и законность. Нѣкои партизани на днешната управляюща партия отидоха дотамъ, че се помѣчиха да посегнатъ върху свободата и независимостта на сѣдийската свѣсть, когато трѣбваше да се регистриратъ листитѣ. Правени сж давления най-енергични и настойчиви отъ видни партизани на Сговора въ нашия градъ върху I Ломски мирови сѣдия, щото той да не регистрира по надлеженъ редъ нашата изборна листа!

Нѣкой отъ сговориститѣ: Това е лъжа!

Н. Андреевъ (р): По кави съображения? Единствено по съображението, че ние, кандидатитѣ, не сме посочили въ декларацията си за кои мѣста сме съгласни да бѣдемъ кандидатираны въ тая листа. Тѣ сж разсѣждавали предъ г. мировия сѣдия така: „Понеже г. Фаденхехтъ казва въ своята декларация, че желае да бѣде кандидатиранъ на първо мѣсто въ листата на Демократическия сговоръ, то господата отъ моравата коалиция, като не сж посочили мѣстата, на които приематъ да бѣдатъ кандидатираны, не сж редовно и правилно регистрирали своята листа“.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Това е право.

Н. Андреевъ (р): Г. мировиятъ сѣдия, за да се отърве отъ тѣхъ, е билъ принуденъ да прати телеграфическо запитване до Министерството на правосѣдието и да пита: нужно ли е наистина кандидатитѣ да пишатъ въ декларацията, за кои мѣста сж съгласни да бѣдатъ кандидатираны? И следъ два дни, подиръ срока за завѣрка на листата, се получи отговоръ, че това не е необходимо. Благодарение на устойчивостта на българското правосѣдие, благодарение на висотата, до която е достигнало сѣдийството въ България, ние бѣхме избавени отъ този замисълъ, да се

подрови изъ основа нашата изборна борба, като не се зачете и признае регистрирането на нашата изборна листа.

С. Савовъ (д. сг): Не трѣбваше да се кандидатирашъ, щомъ г. Фаденхехтъ е кандидатъ!

Н. Андреевъ (р): Това не е всичко, г. г. народни представители. Има други по-страшни, по-тежки насилия, които азъ пакъ набързо ще изложа предъ васъ, за да подкрепя мисълта на ония партийни групи отъ опозицията, които твърдятъ, че наистина изборътъ на 29 май бѣше насилнически изборъ, изборъ, произведенъ при единъ системно упражняванъ тероръ. Почнаха се побоища въ Ломското околийско управление още на 8 май.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Много рано!

Н. Андреевъ (р): Тогава нашиятъ съгражданинъ Янаки Коларовъ бѣше битъ отъ старшитѣ полицейски стражари Тодоръ Александровъ и Иванъ Александровъ и детектива Петъръ Светозаровъ. На сѣщия нашъ съгражданинъ, който не се е проявявалъ като човѣкъ на нелегални акции, е поставилъ револверъ въ устата отъ полицейскитѣ органи въ самото околийско управление. На 14 и 15 май въ Вълчидръмския полицейски участъкъ бѣха бити селянитѣ Горанъ Тодоровъ, Методи Ваковъ, Атанасъ Константиновъ, Найдень Тоскинъ и Владимиръ Овчаровъ; на 29 май, въ самия изборенъ денъ, въ с. Вълчидръмъ бѣха бити Владимиръ хаджи Божиновъ, Моисъ Нисимовъ и Генко Стефановъ; на 19 май въ с. Черни-врѣхъ бѣха бити Георги Стефановъ и Иванъ Саковъ въ общинското управление на селото; на 27 май бѣше битъ Методи П. Манчевъ въ с. Медковецъ; на 29 май въ с. Брусарци бѣше битъ по единъ най-вандалски, най-жестокъ и безчовѣченъ начинъ, въ навечерието на изборитѣ, извиканъ измамнически въ общинското управление отъ детективи, дългогодишниятъ демократъ, може-би личенъ познаникъ на г. министъръ-председателя, Герасимъ Милчевъ, който е билъ много пѣти общински кметъ и общински съветникъ въ с. Брусарци, 50-годишенъ човѣкъ, синътъ на когото е секретаръ-бирникъ въ общината, и който никога не само не се е проявявалъ като човѣкъ на безредие и беззаконие, но напротивъ, проявявалъ се е като човѣкъ крайно уменъ, прибранъ, човѣкъ на реда и закона.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Г-да! Частъ е вече 20.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Предлагамъ да се продължи заседанието, докато свърши ораторътъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които сж съгласни да се продължи заседанието, докато свърши г. Андреевъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. Продължете, г. Андреевъ.

Н. Андреевъ (р): Въ Ковачица и Сливата въ изборния денъ бѣха бити сѣщо така избиратели, въ първото село Борисъ Средковъ, а въ второто — Тодоръ Еленковъ и Иванъ Ивановъ.

Г. г. народни представители! Има единъ по-крупенъ, по-значителенъ фактъ на насилие, на тормозъ, на заплашване върху нашитѣ избиратели въ Ломско. Това е случаятъ съ бившия основенъ учителъ Борисъ Петровъ отъ с. Василковци. На 25 май, когато той идва въ Ломъ, за да се оплаче, че сж искали да го обискиратъ, за да взематъ бюлетинитѣ, на гарата въ Ломъ билъ посрещнатъ и заведенъ въ околийското управление, кждето, следъ като околийскиятъ началникъ му е челъ едно словесно, го е изпратилъ въ паспортното бюро на пристанището. Тамъ, въ паспортното бюро на пристанището, той билъ заплашванъ, че ще бѣде вързанъ и хвърленъ вечерта въ Дунава отъ непознати детективи. Тамъ сж били насочвани и допирани револвери до гърдитѣ му и въ 11½ ч. вечерта подъ стража е билъ върнатъ съ влака обратно въ с. Василковци.

К. Николовъ (д. сг): Г. Андреевъ! Позволете ми да Ви прекъсна.

Н. Андреевъ (р): Въ сѣщото село бѣха бити повече отъ десетина души отъ едно лице, което, доколкото можахъ да провѣря, не е органъ на властта, а е единъ отъ сподвижниците на властващитѣ въ нашия край партизани, и

което наистина успѣ да докара нечувано голѣма цифра въ с. Василковци, благоприятна за Сговора — 610 гласа. Днесъ можахъ да чуя въ София, а вчера и въ нашия градъ Ломъ, че това лице го тѣкмятъ да го назначатъ за полицейски приставъ въ гр. Бѣлоградчикъ. Азъ моля г. министъръ-председателя и министъръ на вътрешнитѣ работи да си вземе бележка и да провѣри дали това лице може и трѣбва да бѣде поставено на поста полицейски приставъ въ Бѣлоградчикъ.

Б. Димевъ (д. сг): Бждете спокойни, нѣма да бѣде назначено.

Н. Андреевъ (р): Ще ми бѣде много драго и ще прави честь и на Васъ и на вашата партия, ако тоя човѣкъ, който така умѣло заслужи вниманието на нѣкои правителствени партизани, не бѣде назначенъ за оплиейски приставъ въ Бѣлоградчикъ. Чухъ, че и окръжниятъ управителъ въ Видинъ не е билъ съгласенъ да го приеме за таквъ.

Г. г. народни представители! Азъ идвамъ до една проява на насилие, което, ако бихъ го изложилъ конкретно и обстоятелствено предъ васъ, ще докара не само възмущение, но и отчаяние, и ще ни изложи предъ чуждия свѣтъ. Нѣма да се спирамъ изрично на този фактъ и да описвамъ събитие, тъй както се е разиграло, защото щадя името на българската държава, на българската власт, тъй като и безъ това много сж външнитѣ врагове, които идатъ да заsegnатъ доброто име на българина като управникъ и управляемъ. Ще ви кажа факта въ общи думи. Въ с. Черни-врѣхъ на 27 май т. г., два дни преди изборитѣ, полицейски органи изтезаватъ въ общинското управление по единъ безсраменъ начинъ младежа Иванъ Кръстевъ, 16 годишенъ, за да каже кѣде сж скрити бюлетинитѣ отъ неговия братъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Това ли е страшното?

Н. Андреевъ (р): Можемъ, прочее, възъ основа на всичко изложено до тукъ било за нашата околия, било за цѣлата страна, тъй както се изнесе и ще се изнесе обстоятелствено и отъ други народни представители, които ще взематъ думата, да направимъ безпогрѣшното заключение, какво изборитѣ, произведени отъ Демократическия сговоръ на 29 май, бѣха избори не свободно, не спокойно произведени, а избори, произведени при насилие и при тероръ. И въпрѣки този тероръ и тѣзи насилия, резултатитѣ въ Ломска околия бѣха сравнително задоволителни за насъ: Демократическиятъ сговоръ получи 9.033 гласа, когато нашата морава коалиция отъ радикали, демократи и земледѣлци получи 7.827 гласа.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Това показва, че нѣма насилие.

Н. Андреевъ (р): Тритѣ либералски фракции, които излѣзоха поотдѣлно, получиха общо 1.200 гласа, а оловната коалиция — 2.900 гласа.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Споредъ Васъ, въ тази околия сговористи нѣма, защото набелязахте голѣми цифри за опозицията.

Н. Андреевъ (р): Общитѣ резултати, тъй както се добиха въ последнитѣ избори, по отношение количеството на мандатитѣ отразяватъ ли народното довѣрие, народната воля? Въ никой случай това не може да се приеме, че е така. Отъ една страна осакатената изборна система на малкитѣ избирателни околии попрѣчи на това и отъ друга страна насилието и изборниятъ тероръ допринесоха въ значителна степенъ, щото мандатитѣ на болшинството да не съответствуватъ на народнитѣ тежнениа и народното настроение. При тия изборни резултати за цѣлата страна, ние слагаме за себе си единъ въпросъ: може ли и следва ли Демократическиятъ сговоръ да счита себе си мандаторъ на болшинството отъ българския народъ? (Възражения отъ сговориститѣ) И отговарямъ тъй, както може и както трѣбва да се отговори: че Демократическиятъ сговоръ, при тази обстановка, при ксѣто произведе изборитѣ, при тия срѣдства на насилие и тероръ, които упражни, и при тия избирателни колегии не може и не следва да се приеме, че е мандаторъ на болшинството отъ избирателитѣ. (Възражения отъ сговориститѣ) Затова може и трѣбва да се тегли едно заключение: Демократическиятъ сговоръ нѣма

конституционното и парламентарното право да управлява самостоятелно и хомогенно.

К. Кънчевъ (д.сг): Ако ти е зоръ за коалиция, кажи си го.

Н. Андреевъ (р): Както всъкога, така и днесъ, ние, радикалитъ, поддържаме, че изборитъ трѣбва да бждатъ произведени свободно, че волята на избирателитъ трѣбва да се консултира по единъ начинъ спокоенъ, че изборнитъ резултати въобще не трѣбва да бждатъ продуктъ на никакво насилие. За да може, обаче, у насъ да се тури начало на единъ истински конституционенъ и парламентаренъ животъ, не трѣбва правителството, което ще произвежда изборитъ, да изхожда само отъ една партия.

Б. Димевъ (д.сг): Не е вѣрно! Сговорътъ е една партия, съставена отъ четири партии.

Н. Андреевъ (р): Защо? Защото политически партии у насъ сѣ много и защото нашитъ политически нрави не сѣ достатъчно издигнати. Считаю — това сме поддържали по-рано, това поддържаме и днесъ — че само едно правителство, изхождащо отъ повече партии, само едно коалиционно правителство, представляващо повече демократически течения въ нашата страна, би могло да осъществи едно правилно конституционно-парламентарно управление; само такава коалиционно правителство, изхождащо отъ демократическитъ партии въ нашата страна, би могло да тури начало на единъ правиленъ конституционенъ животъ чрезъ произвеждане на едни действително свободни избори.

Н. Търкалановъ (д.сг): Понеже е имало насилие въ Ломска околия, хайде да касираме изборитъ въ тази околия!

Н. Андреевъ (р): По външната политика на нашето правителство въ днешния моментъ азъ ще кажа само следущето, безъ да злоупотрѣбвамъ съ вашето време и търпение. Отговорътъ на тронното слово подчертава дебело мисълта, че външната политика на Демократическия сговоръ е политика на миръ, политика на лоялност и добри отношения съ близки и далечни, съ малки и голѣми държави. Ние, радикалитъ, идемъ да подчертаемъ и да приедемъ изцѣло една такава политика на миръ, на лоялност и добри отношения съ близки и далечни държави.

Б. Димевъ (д.сг): Вие сте изключенъ отъ Радикалната партия.

Н. Андреевъ (р): Това сме правили въ миналото, преди войнитъ, това го правимъ и следъ войнитъ редица години, това и днесъ подчертаваме предъ народното представителство. Ние правимъ само една бележка на днешнитъ управници: нашата външна политика, политика на миръ, лоялност и добри съседски отношения, да се води съ нужното достойнство и запазване престижа на българската държава, българското племе и българския народъ; да се води по начинъ такъвъ, че да бждатъ най-добре защитени племеннитъ, националнитъ и държавнитъ интереси на българския народъ и на българската държава. Когато е въпросъ за достойно защищаване на племеннитъ интереси на българската нация, ние се спираме на първо мѣсто на

онова невъзможно, на онова тягостно положение, въ което сѣ поставени нашитъ сънародници въ Югославия, нашитъ сънародници въ Ромъния, нашитъ сънародници въ Турция, въ Гърция, въ всички балкански държави, които откъснаха части отъ българското тѣло, отъ българския народъ. Тамъ, както всички знаемъ и ежедневно получаваме сведения, нашитъ сънародници сѣ поставени въ едно най-тежко и невъзможно положение за човѣшко съществуване. Българското правителство има върховенъ дългъ, въ защита на племеннитъ интереси на българщината, да използва всички възможности, които му даватъ постановленията на мирния договоръ и на другитъ международни актове и съглашения, които идатъ да защитятъ и гарантиратъ църковната и училищна автономия на българщината. А що се отнася до защитата на нашитъ непосредствени и прѣки държавни интереси, българското правителство, при воденето на външната политика, занапредъ съ много по-голѣма енергия и упорито трѣбва да се стреми да добие ония минимални резултати, които ще дойдатъ до голѣма степенъ да облекчатъ чувствително стѣсненото вътрешно стопанско и финансово положение на нашата държава и на нашия народъ. Думата е за отлагане или, ако не за отлагане, то поне за намаление, на непоносимитъ репарационни тежести и за постепенното, ако не изведнажъ, преминаване отъ наемната къмъ наборната армия. Ние, радикалитъ, никога не сме желали армия за реваншъ и за постигане съ орѣжие нашитъ национални аспирации. И ако сега издигаме гласъ за наборната армия, то е единствено за облекчение на непоносимитъ ни финансови тежести и затруднения, въ които сме поставени да живѣемъ и да изнемогваме всѣки день.

Такава една политика на миръ, подчертаваме ние, трѣбва да бжде следвана отъ всѣко българско правителство, а не само отъ сегашното. Такава една искрена и лоялна външна политика на миръ ние, радикалитъ, както всъкога въ миналото, така и сега, па и въ бждеще, винаги ще я подкрепимъ. (Нѣкои отъ лѣвицата ржкоплѣскавъ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Следущето заседание да бжде утре. На дневенъ редъ да бждатъ на първо мѣсто дебатитъ по отговора на тронното слово.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Да се постави на първо мѣсто първо четене на законопроекта за горската стража.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Добре, и следъ това дебатитъ по отговора на тронното слово.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: За утрешното заседание председателството предлага следния дневенъ редъ:

1. Първо четене законопроекта за горската стража.
2. Разискване по отговора на тронното слово.

Първо четене законопроектитъ:

3. За бюджета на разнитъ фондове за 1927/1928 финансово година.
4. За измѣнение, допълнение и отмѣнение нѣкои членове отъ закона за народното просвѣщение.

Кои то приематъ тоя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 20 ч. 15 м.)

Председателъ: **АЛ. Ц. ЦАНКОВЪ**

Подпредседателъ: **Д-РЪ Б. ВАЗОВЪ**

Секретаръ **Д. МАНГЪРОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народните представители: Владимиръ Начевъ, Иванъ Инглизовъ, Александъръ Неновъ, Димитъръ п. Пандовъ, Александъръ Малиновъ, Йорданъ Мирчевъ, Иванъ Михайловъ, Йосифъ Марулевъ, Христо Илиевъ, Георги Петровъ Панайотовъ, Савчо Ивановъ, Николай Алексиевъ и Левъ Кацковъ	41	миналата година и тази година по постройката на митническо здание въ с. Каджъръ (Съобщение)	41
Питания:		Законопроектъ за горската стража (Съобщение) . . .	41
1) отъ народния представител Иванъ Петровъ Недѣлковъ къмъ министра на финансите относително разрешаването кредитъ за започване работата по запълването на блатата край гр. Видинъ (Съобщение)	41	Избори — проверка.	
2) отъ народния представител Илия Януловъ къмъ министра на търговията, промишлеността и труда и министра на вътрешните работи и народното здраве относително стачката на тютюноработниците въ София (Заявление отъ министра, че това питане е безпредметно, понеже стачката е била прекратена)	41	Проверка на изборитѣ, произведени въ избирателните околии:	
3) отъ народния представител Станю Златевъ къмъ министра на войната относително заставянето на населението да работи безплатно по постройката на казармата въ с. Кеманларъ презъ		1) Станимашката избирателна околия (Докладване и утвърждение)	41
		2) Карнобатската избирателна околия (Докладване и утвърждение)	42
		3) Хасковската избирателна околия (Докладване и утвърждение)	42
		4) Елховската избирателна околия (Докладване и утвърждение)	43
		5) Сливенската избирателна околия (Докладване и утвърждение)	44
		6) Поповската избирателна околия (Докладване и утвърждение)	44
		7) Провадийската избирателна околия (Докладване и утвърждение)	42
		Проектъ за отговоръ на тронното слово (Докладване и разискване)	46
		Дневенъ редъ за следующето заседание	61